

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XVI. évfolyam 184. szám
2012. június

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
– hívottan és hívatlanul – mindenkit szeretettel vár
a Budapest V., Semmelweis utca 1–3., I. emeleti Bartók terembe

---

Allelujaversek

„Alleluja (2). Tapsoljatok minden nemzetek, ujjongjatok Istennek az örvendezés szavával.” * (Zs. 46,2)

Az ismétlés nyomtatékosítást jelent. Vagy két, vagy három alleluját éneklünk (az adott dallamnak megfelelően). De a nyomtatékosítást kifejezhetjük más módon is, a zsoltár szerint tapsal. Nem színpadias ez? Az ószövetségben előfordult az istentiszteleteken a tapsolás. A kisgyermek is tapsolással, tapsikolással fejezi ki az örömét. Nem lehet Isten előtt idegen, ami jószívből fakad. Az örmény liturgiát megalkotó atyák sem láttak abban kivetnivalót, hogy e zsoltárverset is beiktassák a szertartási szövegek közé. S ha ma már templomainkban a taps nem is szokásos, lélekben csatlakozhatunk minden nemzet öröméhez!

Dr. Sasvári László

* Szent Liturgia örmény katolikus szertartás szerint, Bp. 2006. 87. o.

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Örmény szív egy erdélyi magyar fiúban

A májusi klubdelutánra korábban érkeztem a Magyarok Házába. Már ott találtam *Polgár Lóránt* tanulót, akit mikrofonvégre kaptam *Mi örmények Gyergyószentmiklóson* című vetített képes előadása előtt. Lóri a rövid interjúbán elmondta, hogy a gyergyószentmiklósi örmény katolikus templom gondnoka, *Zárug Aladár* fogadta örökbe, és tanulni jött Magyarországra. A debreceni Bethlen Gábor Közgazdasági Szakközépiskola tizenhat éves diákja, és örül annak, hogy már nem „bozgor” (a románok szólítják így az erdélyi magyarokat), hanem magyar állampolgár. Megtudtam azt is, hogy nagyon jó bizonyítványra számít, és a vakáció egy részét otthon tölti.

A Fővárosi Örmény Klub háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta*, valamint a rendező Zuglói Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke, *Zárugné Tancsin Katalin* ezúttal a Csontváry teremben köszöntötte a megjelenteket. Az ünnepi ruhába öltözött *Polgár Lórántot* néhány percben *dr. Szendrey Gábor* alapítványi elnök mutatta be. (A hosszabb laudáció rövidített, szerkesztett változatát a 4-5. oldalon adjuk közre.) Szendrey doktor személyes élményeiből megtudtuk, hogy felesleges volt izgulnia azért, hogy Lóri hogyan él az Alapítvány által felajánlott lehetőséggel, mert már az első héten ötösökkel bizonyított, a tanév végéig pedig számos szakta-

dr. Issekutz Sarolta és Zárugné Tancsin Katalin

nári dicséretet is begyűjtött. Dr. Szendrey Gábor beszéde végén elérzékenyült hangon jelentette be, *Polgár Lóránt* veheti át a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség eminens - Erdélyben tanuló - magyar diákok számára alapított legnagyobb elismerését, a „Mákvirág” kitüntetés gyémánttal ékesített Mákvirág különdíját. Az újonnan alapított különdíjjal már nemcsak Erdélyben, hanem a világ bármely pontján kimagasló eredményeket elért erdélyi fiatalok számára alapítottak. Elsőként Lóri kaphatta meg, melyet a Román Nagykövetség titkára, *Lucian Casone* és a Román Kulturális Intézet igazgatója *Brîndușa Armanca*, valamint *dr. Feuermann László* alapítványi alelnök adnak át.

Polgár Lóránt, Dr. Szendrey Gábor és Brîndușa Armanca

Az oklevél átadása után Lóri hátizsákot és könyveket kapott ajándékba a Román Kulturális Intézet igazgatójától. *Brîndușa Armanca* elmondta, hogy ő maga is örökbe fogadott gyermek volt, Bukovinában született és egy magyar család

Polgár Lóránt és dr. Feuermann László alapítványi alelnök

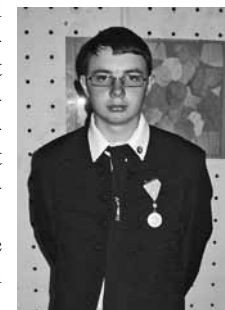
nevelte fel, akik soha nem akarták megváltoztatni román származását, mindig segítettek, hogy kibontakozzon tehetsége, román iskolákban taníttatták, de megtanulta a magyar nyelvet is. Boldog gyermekkorra volt, boldogan emlékszik rá vissza. A díjhoz gratulált az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület nevében *dr. Issekutz Sarolta* elnök is, szakkönyveket ajándékozott Lórinak, majd átadta a Bethlen Gábor Szakközépiskola és Szakiskola kinevezett vezetőjének, *Tóth Lászlóné* igazgatóhelyettesnek gratuláló telefonüzenetét is.

Az ünnepélyes hangulatban, *Polgár Lóránt* köszönetet mondott a meghívásért, a belé vetett bizalomért, és azért, hogy együtt ünnepelhet a Fővárosi Örmény Klub közönségével. Köszönetet mondott nevelőszüleinek, felkészítő tanárainak is, mert tudja, mekkora áldozatot hoztak érte, és mekkora felelősséggel tartozik. Lóri előadásában közel két órán keresztül igyekezett elmondani mindazt, amit tud az örményekről, a gyergyószentmiklósi örmény katolikus műemléktemplomról, ahol vezető ministráns. Nagy feladatot vállalt, a Gyergyószentmiklósról vetített képekhez fűzött magyarázatai, és a zenei aláfestésként szóló gyergyószentmiklósi

örmény katolikus kórus halk örmény saragánjai közben néha megfeledkezett a mikrofonról, így humorral fűszerezett sajátos stílusú előadása fokozott figyelmet igényelt.

Az előadást követően megható jelenetet következett, a budapesti Román Nagykövetség és a Román

Kulturális Intézet képviselői, *Polgár Lóránt* debreceni felkészítő tanára, a Csíkszeredából érkezett megbízatás alapján *dr. Feuermann László* alapítványi alelnök felöltözték a gyémánttal ékesített „Mákvirág” különdíj érmet Lóri ünnepi Bocskaijára. Lóri románul is köszönetet mondott az elismerésért.

A kitüntetett Lóri

„Különleges este volt, a Fővárosi Örmény Klub tizenhat éves története során ilyen fiatal előadót még nem hallott” – állapította meg a klubest végén a klub háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta* zárásként információkat, meghívásokat adott át, ismertette az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület közgyűlésének határozatait, amelyről a 6. oldalon olvashatnak. A rendező önkormányzat elnöke, *Zárugné Tancsin Katalin* pedig június 8-ára meghívta a májusi klub közönségét Világosító Szent Gergely tiszteletére rendezendő zuglói ünnepségre.

Részletek Dr. Szendrey Gábor elnök laudációjából

Kedves Lóri!

Valamikor 2011. késő nyarán, mint egy állítólag jóhírű karitatív alapítvány (szerk. megj.: Dr. Szendrey Gábor szemészfőorvosról nevezett Gyermekvédelmi Alapítvány) kuratóriumának elnöke, jelzést kaptam Erdélyből, hogy a Gyergyószentmiklósi Örmény Katolikus Templom gondnoka, Zárug Aladár úr második há-

Dr. Szendrey Gábor

zasságából származó nevelt gyermeke részére, figyelembe véve a Fiú eredményeit, pedagógiai javaslatra, magas elvárásokkal rendelkező gazdasági szakközépiskolát keres, mely a későbbiekben tervezett Egyetemi képzést megalapozza, és ha lehet, ebben legyünk segítségére.

Ez a Fiú Te voltál!

...Meghívtalak, hogy próbáljuk megkeresni azt a lehetőséget, hogy megfelelő iskolában, Magyarországon folytathasd közgazdasági irányú középiskolai majd egyetemi tanulmányaidat, hogy majd egyszer, ha végeztél, odahaza, az általad választott bankszakmában tevékenykedve... legyél hasznára népednek.

Te vállaltad, és mi aggódtunk, látva... más iskolarendszerből származó nehézségeidet... de láttuk küzdelmedet... miközben egyedül... idegenben a nagy önbizalomhiánnyal és rejtett bizalmatlansággal kevert őszinte honvágygal, harcolsz nem egyszer önmagad ellen is.

Láttuk, hogy ez a harc jellemzi egész lényed, hiszen meg akarsz felelni „Tatád” és talán, a féltőn figyelő gyergyói örmények elvárásainak is, és minden erőddel igyekszel jól gazdálkodni, ama reád bízott talentumoddal...

Bizalmat kértél és akkor bizalmat szavaztunk Neked...

Nevelőddel, tanáraiddal tiszteltudó vagy, a közösségi életben részt veszel, olyannyira, hogy az erdélyi örmények életéről nagy sikerű beszámolót tartottál (...)

Tudtuk.../ és láttuk... és tapasztaltuk, mint mindenkit, Téged is mennyire gyötör a honvágy, és az önbizalom, a magadba vetett hit hiánya, ezért úgy

határoztunk, a szó szoros értelmében vedd kezébe életedet, és akaraterősítés céljából beiratunk a Hajdúszoboszlói Repülőklub Vitorlázó Repülő szakosztályába.

Férfitársaságba, egymásra utalt és egymást segítő, de egymás eredményeinek örülő kemény félkatonai társaságba kerülteél, ahol elfogadtattad és megszerettetted magad a mellett, hogy megálltad a helyed, hiszen a kezdeti nehézségek után – ugyanis Magyarországi földrajzát, fizikát, meteorológiát stb. nem tanultál, és mégis idő előtt elméleti, majd gyakorlati vizsgáidat oktatói dicsérettel teszed le.

Repülőoktatóid felismerve benned „navigációs tehetségedet” saját szárnyadra bocsájtottak, ennek viseled „Dupla sűrűs” jelvényét gallérodon (...)

Nem ez a csoda! Hanem az, hogy jelenleg, „Te” az alig 16 éves vagy. „Növendék Szakszolgálati Engedély” birtokában, ma már Magyarország légtérében, nappal és jó időben, egyedül repülhetsz, olyannyira, hogy ma, ebben az esős, bonyolult időben, zsúfolt légifolyosókon át, magad vezetted, többmillió gépedet.

Ezzel a teljesítménnyel, nemcsak iskolából emelkedték ki, hanem országosan is, felfigyeltek reád, hiszen legjobb tudá-

sunk szerint, hasonló teljesítmény, Magyarországon is, alig van...

Minden erődből igyekszel örménynek... erdélyi örménynek!!!... lenni és maradni...

Iskoládban újabb most már egy óras vettett képes, majd hogy nem szociológiai előadást tartasz magatokról... az erdélyi örményekről..., mely nemcsak „osztályfőnöki dicséretet” hoz részedre, hanem bemutatkozó meghívást kapsz, a Debreceni Örmény Önkormányzathoz,...

Felkérésre egyenesen a Debreceni Egyetemen tartottál szakdolgozatnak is elmenő bemutatkozást, ahol szaktekintélyek előtt, félszáz oldalon tettél tanúbizonyságot, hogy ismered és szereted az erdélyi örmények életét és Egyházának liturgiáját.

És most... itt is várjuk újabb bizonyosságtételeidet...

Mutasd be: hogy éltek Ti odahaza, ott messze... a Kárpátok tövében...

Megvallom...

Hetek óta titkolóztunk előtted... miközben Iskoláid Igazgatósága, Nevelőtestülete, Kol-Mákvirág” érem légiumod Igazgatósága és Nevelőtestülete, oktatóid és nem utolsó sorban, Kuratóriumunk véleménye alapján, a gyergyószentmiklósi, majd az Országos RMPSZ Elnökség megtette javaslatát...

Megtette és indokolta, hogy most már nem csak Erdélyben, hanem bárhol a világon kiválóan tanuló erdélyi származásúak részére alapított:

„gyémánttal ékesített”

MÁKVIRÁG KÜLÖNDÍJ

Kitüntetést elsőnek, Te, a gyergyószentmiklósi, Debrecenben tanuló kilencedikes vedd át...

Engedd meg, hogy Hazád képviselői és Ővéd előtt, mindazok nevében, akik a fel-

tételek kidolgozásában, és alkalmazásában, majd az érem megtervezésében, és kivitelezésében részt vettek/ kiket jelenleg van szerencsém itt üdvözölni, és nekik ez úton is köszönetet mondani, mint egy kicsit alapító is, / hogy elsőnek gratuláljak kitüntetésedhez.

Megérdemelted!

De ne feledd, a rang, melynek birtokosa leszel, kötelez!

Előtted a küzdés, és a pálya, és az érem, melynek, mint külföldön tanuló erdélyi diák, a mai napon tulajdonosa lettél, bizonyítja, ha nem is „rózsa”, mint idézted, annál több, egyenesen „Mákvirág” még pedig „Különdíjas Mákvirág” lettél, de ez, a trefásnak látszó cím, melyet viselhetsz, egyben kötelez is...

Előtted a küzdés és előtted a pálya, és harcban nem lehet megállni és visszanézni... azt folytatni kell!

A cél és a mód meg van... most „Te” következel... csak így tovább..., és ha elfog a honvágy és ránézel, erre a csillogó ékszerre, vagy a falon függő diplomára... emlékezz az otthoniakra...

Tedd fel a kérdést magadnak, esténként: „Ma mit tettem, jól és hol hibáztam? Mit nem tettem, azaz, mit tehettem volna azokért, akik hazavárnak?” (...)

És most engem ért a megtisztelés, hogy felkérjem Szülőhazád Nagykövetségének képviselőjét, és a Csíkszeredából érkezett megbízatás alapján dr. Feuermann László Alapítványi Alelnököt, hogy az erről szóló oklevelet és érmet részedre átadni szíveskedjenek!

Viseld büszkeséggel, és emlékeztessen mindig, annyira szeretett HAZÁDRA!, mely hazavár!

A gyémánttal ékesített „Mákvirág” érem

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület hírei

Az Egyesület 2012. május 14-én tartott taggyűlésén elfogadta a 2011. évi számviteli és szöveges beszámolóját a 2011. évi teljesítésről, az Elnökség beszámolóját az elmúlt évről, az Egyesület 2012. évi költségvetési javaslatát és feladattervét. Ezt követően módosította az 1997-es alapszabályát, felemelte az 1997 óta változatlan összegű tagdíjat az alábbiak szerint: évente két részletben fizetendő – április 15-ig és szeptember 15-ig : aktív dolgozó magánszemélynek évi 3.000 Ft, nyugdíjasnak és diákoknak évi 2.000 Ft, pártoló tagnak évi 5.000 Ft. A fizetendő tagdíjakban benne foglaltatik az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek ingyenes átvétele is.

A tisztújítás során egy tartózkodás mellett egyhangú határozattal megválasztották 5 évre elnöknek *dr. Issekutz Saroltát* és az 5 tagú Elnökség további 4 tagját: *Szongoth Gábor, dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit, dr. Sasvári László és Zakariás Antal Dirán* személyében. Az ezt követő Elnökségi ülésen megválasztották

A megválasztott új elnökség

alelnöknek Szongoth Gábort, titkárnak dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margitot, pénztárosnak dr. Sasvári Lászlót és tagnak Zakariás Antal Diránt.

Az elnök és az Elnökség többi tagja köszönetét fejezi ki a tagságnak a töretlen bizalomért.

Tájékoztatjuk a tagságot, hogy új belépési nyilatkozatot kell minden tagnak kitöltenie a tagnyilvántartás pontosítása céljából.

Elnökség

Egyházi hírlevél

A Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség nyári programjai:

Június folyamán a vasárnapi Szentmisék a szokott rend szerint alakulnak, du. 16,30 órától. Világosító Szent Gergely ünnepét június 24-én 16.30 órakor tartjuk.

Júliusban 1-jén, 8-án és 29-én nem vagyok Budapesten, ezért ezeken a vasárnapokon nem lesz Szentmise.

Augusztusban a vasárnapi Szentmisék a szokott rend szerint lesznek megtartva.

Augusztus 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén a nagytétényi templom búcsúját a 18.30-kor kezdődő Szentmisével ünnepeljük, amire szeretettel hívom az örmény közösség tagjait is (1225 Budapest, Szabadság u. 2.)

Fülöp Ákos, adminisztrátor

Az Aradi Ereklýmúzeum kincsei a Hadtörténeti Múzeumban

Nagy élményt jelentett megtekinteni a kiállított tárgyakat, még ha töredéke is csupán a nagyszámú 48-49-es relikviának. Örülünk, hogy a budapesti közönség számára is láthatóvá vált Pécs és Szeged után. A számtalan relikvia közül most csupán Kiss Ernő aradi vértanúnk személyes használati tárgyai: monogramos tányérok, pohara, monogramos asztalkendője, teáskészlete, pisztolyai és puskái; Lázár Vilmos vértanúnk portréja, kardszíja és kardbojtja, notesza, hadtestparancsnoki kinevezése, ezredesi előléptetése, a IX. hadtest parancsnokának pecsétnyomója

Kiss Ernő porcelán tányérja

Kiss Ernő monogramos szalvétája

Kiss Ernő pisztolyai

Reméljük, egyszer majd láthatóvá válik a kb. 14.000 darab relikviát összegyűjtött Aradi Ereklýmúzeum teljes anyaga.

M

Lázár Vilmos notesza

Orbán István

Örmény gyökerek és a Kolozsvári Római Katolikus Főgimnázium (2-3. rész)

Folytatjuk a Kolozsvári Római Katolikus Főgimnázium magyarörmény diákok hosszú névsorát a földbirtokos, turisztikai szakíró **Merza Gyulára** emlékezve. Mint örmény család leszármazottja, az örménység kutatója is volt. Kolozsváron született 1861. február 25-én. Az 1871/72-es tanévben írták be a piariba. Az első osztályba ekkor kötelező felvételi vizsgával lehetett bejutni, szabály szerint a 9. évet betöltött fiúknak. Követelmények voltak: az értelmes és folyékony magyar olvasás; magyar nyelvtanból az alaktan főbb részeinek, az egyszerű bővített és összetett mondatoknak ismerete; feltűnőbb hibák nélkül, jól olvasható diktandó; a számtani négy alapszámot egész számokkal és közönséges törtekkel. Tekintsünk bele az ekkori iskolai állapotokba is. A tanév október 1-jén kezdődött. Mivel nem voltak engedélyezve a párhuzamos osztályok, az első osztályba 75 gyerek volt beírva. Osztályfőnökük Tóth Pál hitelemző, a hittan, a latin és a görög nyelv tanára volt.

Viszonylagosan kötelező tantárgy volt a román nyelv, hetenként két óra a felsőbb osztályokban. Ezenkívül választható tantárgyként is szerepel a román (az alsóbb osztályokban), a francia nyelv, a műének és a testgyakorlat mellett. Tornaterme még nem volt az intézetnek, az iskola udvarán az egész gimnáziumi ifjúság három csoportban

hetenként két-két ízben „gyakoroltatott a tornászban a nyári hónapokon át”. Merza Gyula I. osztályos értesítőjéből megtudjuk, hogy „erkölcsi viselete példás, szorgalma ernyedetlen”, végig jeles (vallástan, magyar, latin, földrajz, természetrajz és menyenyiségtan), kivéve Propper Ferenc világi rajztanárnál, ahol mértani rajzból 2-ese, szépírásból meg 3-asa volt. A rajzzal és a szépírással a további években is hadilábon állt. Érdekességként megemlítjük, hogy testgyakorlatból Jaksch Károly tisztjelölt tornatanítónál is csak 3-asa volt. A további gimnáziumi években Nyárádi Lajos tornatanítónál vagy fel volt mentve, vagy 2-ese, 3-asa volt, pont neki, a későbbi utazónak és nagy kirándulóknak. Végül az I. osztályban a tanév befejeztével kitűnő minősítést kapott. Azt is jelezzük, hogy a 480 beírt tanulóból Merza Gyulán kívül még 30 örmény diák ült a padokban. Íme egy táblázat is erre vonatkozólag a kiegyezés utáni értesítők adatai szerint:

Tanévek	1869-70	1870-71	1871-72	1872-73	1873-74	1874-75	1875-76
Beírt tanulók	503	521	480	416	368	352	374
Ebből örmények							
I. oszt.	6	7	5	3		2	-
II. oszt.	2	2	8	7		2	2
III. oszt.	3	2	5	4		2	2
IV. oszt.	7	2	-	5		4	2
V. oszt.	4	11	3	3		5	7
VI. oszt.	4	6	4	2		6	4
VII. oszt.	6	4	4	5		5	4
VIII. oszt.	7	6	2	1		2	6
Összesen	39	40	31	30		28	27

Nincsenek adatok

Gimnáziumi éveiben Merza Gyula osztályfőnökei évente váltogatták egymást: Tóth Pál után, a IV. osztályban Réti Márton hittan-, német- és történelemtanár következett, V-ben Moós János, a latin nyelv tanára, VI-ban Halmi László, a Szent József nevelde másod aligazgatója, hit-szónok, a magyar nyelv tanára, VII-ben Schmidt Ágoston bölcsész tudor, egyetemi tanár, végül VIII-ban Salzbauer János kánonjog-tudor, történelem-, görög tanár, a Mária Terézia fiúnevelő intézet első aligazgatója. A leggyengébb gimnáziumi éve a VII. osztályban volt. Ekkor egy 4-es is becsúszt az értesítőbe természettanból, több tantárgyból 3-asa lett, szorgalma szintén 3-as volt, erkölcsi viselete 2-es. Év végén a minősítése nem kitűnő, nem jeles, csak első rendű. Ebben a tanévben (1877-78), az intézetbe beírt 329 diák közül 6-an meghaltak és 13-an elmaradtak. Nyolcadik osztályban fordul a kocka, értesítőjében mindenképp 2-es szerepel, bölcsészettanból pedig 1-es, az érettségit jelessel tette le. Ezen évek furcsasága, hogy Merza Gyula nem vett részt a közösségi akciókban. Nem szerepel sem a műéneknél, sem a dalárdában és az önképzőkör munkálatain sem; nem választják meg semmiféle tisztségbe, nem vesz részt a pályázatok készítésében, és a választható tantárgyak sem érdeklik. Egyetlenegyszer bukkan fel a neve egy önképzőkori pályázaton, de ezen sem mint pályázó, hanem mint adakozó: „Értekezés e címen: Hogy hasznosíthatjuk legjobban ismereteinket? Jutalma Merza Gyula 8. o. t. szívességéből 3 db. 1 forintos tallér. Nyerte Puskás Lajos 8. o. t.” Ez már előrevetí-

Merza Gyula

ti a későbbi nagylelkű adakozót egykori iskolája számára.

Az érettségi után orvosi tanulmányokat folytatott Kolozsvárt, majd a bécsi egyetemen. Később gazdasági pályára lépett, hisz jómódú földbirtokos volt.

Merza Gyula fél századnál hosszabb időn át tevékeny részt vállalt Kolozsvár egyházi, tudományos és társadalmi életében. Mint armenológus az erdélyi örmények folklorját tárta fel, s az önálló örmény nemzeti egyházat ismertette. Neve és személyisége kiemelkedik az Armenia folyóirat munkatársai közül. Az örmény kereszt (Szamosújvár, 1902) című munkájáért XIII. Leó pápa apostoli áldással tüntette ki, a pápai Szent Szilveszter rend lovagja lett.

Az 1919 után megjelent néprajzi és turisztikai cikkeit közölte a Magyar Nép, Keleti Újság, Pásztortűz, Nagyvárad, Véndiákok Lapja, Független Újság. Több kötete is megjelent. A magyarörmény sorskérdést dolgozta fel A hazai örmények ethnográfiai hanyatlásának okairól és azok orvoslásáról (Szamosújvár, 1895) című tanulmányában. 1907-ben Szongott Kristófról, a szamosújvári Armenia című folyóirat alapítójáról írt megemlékezést. Szintén 1907-ben jelent meg Az örmény népköltőkről (Szamosújvár) című irodalomtörténeti forrásmunkája. 1923. április 13-án közölte a Keleti Újság 6. száma Merza Gyula írását: Népies román fametszetek az EKE múzeumában, később Erdély örményei (Keleti Újság, 1929. június 16.) Ávedik Félixszel és Alexa Ferencsel közösen adták ki Az örmény nép című kötetüket (Bp., 1922). Az 1932-es Erdélyi Ma-

gyar Évkönyvben jelent meg az erdélyi örmények nép- és korrajzát bemutató írása.

Külön fejezetet képez Merza Gyula életében turista, természetjáró szenvedélye. Élete során sokat utazott, a turisztikai irodalom szakemberének képezte ki magát, tájrajzi múzeumokat, idegenforgalmi intézményeket, kirándulólhelyeket, üdülőket tanulmányozott. Évente jelentek meg különböző turisztikai munkái is: Úti emlékek

a tavak országából (Kolozsvár, 1895); Svájci képek (Kolozsvár, 1896); Látogatás a külföldi alpesi klubokban (Kolozsvár, 1897); Az Erdélyi Kárpát-Egyesület története (Köny. az Erdély 1930/4-5. számából); A magyar turisztika keletkezése

Erdélyben (fejezet A magyar sport ezer éve című kötetben, Bp., 1930).

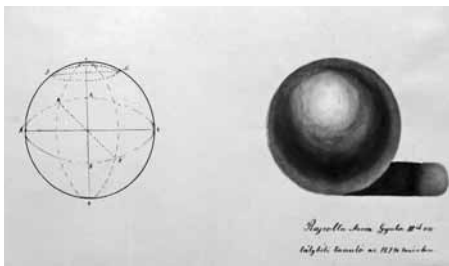
Írásai közlések számasz alnevet is használt: Ararati, Ekefalvi, Figyelő, Sinapsis, Vándor, Veridicus, Za-la.

Mint közéleti személyiség, Merza Gyula az EMKE egyik alapító tagja, a szamosújvári Örmény Múzeum létesítője, az Erdély című honismereti folyóirat szerkesztője, a bukaresti Ararat örmény szaklap munkatársa volt. Mindezek mellett az EKE egyik legmeghatározóbb személyiségét is tisztelhetjük benne. Az alakuló gyűléstől élete végéig figyelemmel kísérte a szervezett munkáját. Alapító tagja, 36 éven át főpénztárosa, 6 éven át folyóiratának szerkesztője, néprajzi múzeumának igazgatója, majd nyugalmazott igazgatója, végül az EKE tiszteletbeli elnöke volt. Tagja volt számos bizottságnak, klubnak, társaságnak. Hűséggel, legjobb tudása szerint

szolgált az egyesületet. A természetben érezte jól magát, a mezők, dombok, erdők szerelmese volt. Jól ismerte a Kolozsvár környéki erdőket. 1876. szept. 15-én járt először a Bükkben és 1943. okt. 24-én tette utolsó kirándulását a Hójjába – ez volt az 1120. kirándulása Kolozsvár környékén. Több mint 10 ezer km-t tett meg egyedül vagy barátjaival.

Merza Gyula életrajzában, életpályáján mi is tükrözve, kanyarodjunk vissza a kolozsvári piarista főgimnáziumhoz. Az évek során Merza Gyula folyamatosan támogatta egykori iskoláját. Amikor 1926-ban felmerült az új díszterem megépítésének és berendezésének gondolata,

a költségek, 120 000 lej előteremtése, a Jósika család 100 000 lejes megajánlása után, másodikként adakozott 10 ezer lejt. Ugyancsak 1926-ban az Öregdiák visszanez című György Lajos szerkesztette kötetben írása jelenik meg *Suaviter in modo, fortiter in re* (Szelíden a módban, szilárdan a lényegben) cím alatt. Ebben felidézti Váradi Mór igazgató, latintanár emlékét, reá tett hatását. Az övé volt a címben használt búvós jelige, s bár a latin mindig a diákok rémképe volt, ő mégis megszerettette velük tárgyát. Beszél bravúros tudásáról, klasszikus olvasottságáról. A latin remekírók művei a kisujjában voltak, úgy idézte azokat, mint a matematikus a tantételeit. Jellemével, rendkívüli egyéniségével mintaképe volt a diákoknak. Az ő búcsú kézzorításával távoztak az intézetből, olyan tisztelettel tekintettek a piarista atyákra, hogy még gondolatban sem mertek ellenük véteni.

Merza Gyula: Gömb (1874)

Merza Gyula 1941-ben 104 könyvvel gazdagította az intézet könyvtárát, majd 300 pengős alapítványt tett azzal a rendeltetéssel, hogy annak kamataiból a további években mindig egy önképzőköri pályamunkát jutalmazzanak. 1941. június 22-én a kolozsvári római katolikus gimnázium évfáradó ünnepélyével kapcsolatban rendezett vendiák találkozó alkalmával a legöregebb piarista növendék, Merza Gyula elnöklete alatt, egyik vendiák indítványára az egybegyűltek „egyhangú lelkesedéssel kimondták, hogy a piarista diákszövetségek mintájára kívánatos lenne a kolozsvári gimnáziumban végzett növendékek összetartásának ápolására és az ősi Alma Materhez való ragaszkodás kifejezésre való juttatására a Kolozsvári Piarista Diákszövetség megalakítása”. Ebből a célból egy előkészítő bizottságot választottak meg, melynek elnökéül Merza Gyulát kérték fel. Ez volt a ma is működő diákszövetség megalakulásának kezdete.

Merza Gyula 81 éves korában még lelkes beszédet intézett az érettségiző diákokhoz Az elmúlt nagy idők tanúi címmel, melyben felidézte egykori osztályfőnöke, Salzbauer János emlékét, 1879. június 26-át, mikor tizenhét magával érettségizett, harmadmagával jelesre. A vizsgát követően Hója erdei diákmajális következett. Emlékezett társára, Gábor diákra, aki agytifuszban halt meg a vizsgák előtt. Most ő a legöregebb diák, életét kitöltöt-

te az egyetem, a közügyekben való részvétel és a természetjárás. Beszédét a végzősökhöz intézett tanácsaival zárta: életpályájukon ápolják a magyar nemzetet és a katolikus eszményeket, a szabad természet kultuszát; előbbiek a lelket edzik, utóbbi a testet erősíti, mindezek pedig együttesen megszilárdítják az Erdély iránti törhetetlen ragaszkodást. Végül gondoljanak hálával az öreg skolára és a főtisztelendő piarista rendre.

83 éves korában hunyt el, 1943. december 17-én temették a kolozsvári Házsongárdi temetőben. Temetésén részt vettek a 6. és 7. osztály tanulói Uitz Mátyás és Meskó Lajos piarista tanárok vezetésével. Sírja a temető I. B. parcellájában található, 3 református püspöksír és K. Papp Miklós, a Magyar Polgár szerkesztője sírjának szomszédságában. Legutóbb befogadta Bajor Andor (1927–1991) humorista író és szerkesztő hazaszállított hamvait is.

Napjainkban, az EKE újralakulása után, hagyományvá vált egy év végi emléktúra szervezése Merza Gyula tiszteletére. Több Kolozsvár környéki kirándulólhely is kötődik nevéhez. A Bükkben nevét viseli a Merza-kilátó, a volt Merza-menedékház. Névadója az Árpád-csúcsnak, a Mailáth-kútnak.

A Házsongárdban, a lutheránus és a régi zsidó temetőben, a Keleti útra néz Merza Izsák nagy kriptája. A családból a piariban végzett még 1864-ben ösztöndíjas diák-

Bulbuk Ernő,
V. gimnazista tanuló, 1902

ként Merza Márton, 1871-ben Merza István, 1874-ben Merza Lajos, utóbbi királyi igazgató tanácsos, kinek csinos házat Pákey Lajos építtette, és végül 1896-ban Merza Bálint. Az 1897/98-as tanévben a 4. osztályos Merza Tódor kimaradt az intézetből. A család legrégebbi fellelhető, bejegyzett tagja az intézet diákjainak sorában, Merza Martinus, egy a jezsuita korszakból származó 1769-es Mária kongregációs aktában szerepel a neve a grammatikusok között. Említsük meg a mi Merza Gyulánk névrokonát is: ifj. Merza Gyula 1892-ben, Egeresen született, bánffyhungyadi földbirtokos volt, ki ugyanott végzett polgári iskolát, majd korán árvaságra jutva, átvette szülei birtokát. 1920-ban kereskedő és szíkvízgyártó lett, a Magyar Párt tagja, a Népbank felügyelő bizottságának tagja volt.

Zárjuk visszaemlékezésünket Kelemen Lajos egy anekdotájával. Ő írta, hogy a marosvásárhelyi szülői házat Pataky Etelka festményén „úgy nézegettem, forgattam, tettem-vettem a képet, mint egy gyermek, mint Merza örmény egykor az új házat nézvé, én is jött, hogy kérdezzem magamtól: vajon igazán a tied ez a pompás kép, nem álmodol csak, te Kelemen?”

***

Emlékezzünk a főgimnázium néhány magyarörmény tanárára is. Többen közülük egy-két év után iskolát változtattak, őket csak röviden említjük. Száva Piusz az 1867/68-as tanévben tanította a magyart, latint, németet, földrajzot, számant és természettant. 1890. november 10-i püspöki kinevezése után egy évet tanított Szenkovics Gyula világi tanár, énektanító. Flórián Gyula 1904 és 1908 között az intézet görög katolikus segédlelkésze, hitoktatója. Wolf János kegyesrendi áldozópap 1928-tól volt a mennyiségtan és a termé-

szettan rendes tanára, a természettani szertár őre, osztályfőnök. Heti óráinak száma 20 volt. Sokat fáradzott a cserkészek zenekarának tanításával. Ekkor már tapasztalt tanár volt, 19 éve tanított. Idézzük az 1936-os értesítőből: „a Kegyelmes Püspök úr 1935-ben, a tanév elején kinevezte az eltávozott tanárok helyébe Dávid László hittanárt és Denderle József történelemtanárt”.

Kezdő tanárként jött az intézetbe Dávid László egyházmegyei áldozópap, okleveles helyettes hittanár, a hittudományok doktora, az 1. B. osztályfőnöke. Tanította a vallástant az 1–7. osztályokban, az alsó osztályos tanulók hitszónoka, a Mária kongregáció prézese volt. Az Apostol című egyházi lap munkatársai között találjuk, cikkeket írt a Jóbarátba, ahol külön rovatot is vezetett a kongregáció részére. Három éven át tanított a piariban, 1938-ig.

Pályája kezdetén került az intézethez Denderle József kegyesrendi áldozópap. 1935 és 1938 között, mint okleveles helyettes tanár tanította a történelmet a 2–8. osztályokban heti 20 órában, majd a történelmi szertár őre. Rajparancsnok is volt az ország őrei (strājeria) szervezetben. A helybeli katolikus legényegyletben lelki gyakorlatot és több közművelődési előadást tartott, cikkeket írt a Jóbarát ifjúsági lapba, az Erdélyi Fialokba, az Erdélyi Iskola folyóiratba. 1948-ig, az iskola államosításáig tanított a piariban. Annak idején a 6. líceumi osztálytól diákja is volt az intézetnek. Egyébként naszói születésű, 1911 karácsonyán látta meg a napvilágot. Kivételesen 16 éves korában lett a piarista rend tagja, és 1934-ben szentelték papá. Élete során megtapasztalta a fogságot is, majd innen a csodával határos szabadságot. Sokat dolgozott, tankönyveket írt, fordított, énekkart alapított, 1984-ben mutatta be aranyisméjét. Hangulatos történe-

lemóráin humorérzékét is megcsillantotta. Kitűnő előadó, nagy tudású, szigorú, de igazságos tanár volt.

A továbbiakban két olyan örménymagyar tanárról szeretnék árnyaltabb képet nyújtani, akik hosszabb ideig tevékenykedtek a piarista főgimnáziumban.

Zachar János az 1880/81-es tanévtől lett a főgimnázium tanára. 1843. május 23-án született Szélaknán, Hont megyében, 1860. szeptember 18-án lépett a Kegyes-tanítórendbe, 1869. augusztus 12-én szentelték áldozópappá. Több éven át tanárkodott a veszprémi, kisszebeni, rózsahegy, nyitrai, nagykárolyi és budapesti gimnáziumokban. 17 évi tanárkodás után került Kolozsvárra, mint a piarista gimnázium rendes tanára. Tagja volt a Királyi Magyar Természettudományi Társulatnak, a Matematikai és Fizikai Társulatnak és az Országos Középiskolai Tanár-egyletnek. Heti 22 órában tanította a német nyelvet az 5. és 6. osztályokban és a mennyiségtant az 1., 4., 5. és 6. osztályokban. Osztályfőnök is volt. Az intézet egyik legkiválóbb tanáraként tartották számon, egész életét és munkásságát páratlan munkaszeretet, szakértelem, didaktikai és metodikai ügyesség és atyai jóság jellemezte. Önzetlen, odaadó barátja volt társainak és tanítványainak. Az 1886/87-es tanévtől megbízták a Lyceumi Könyvtár rendezésével és vezetésével. Az első teremben térképeket és metszeteket helyeztek el, a második teremben 1891-ben fejezték be az asztalosmunkát, és ezután egész szabad idejét a 27 788 könyv katalógizálására szánta. A könyvtár rövidesen szakavatottságának és finom esztétikai érzékének bizonyítéka lett. A nemes lelkű tanár fogékony volt a természet minden szépsége iránt is. Feljegyezték, hogy „csendet kereső lelke rózsás ligetében, énekesmadarai között” pi-

hente ki fáradalmait. Mikor már 15. éve tanárkodott az intézetben, tragikus hirtelenséggel, 53 éves korában hunyt el Kolozsvárt, 1896. április 26-án. Két nappal később kísérték örök nyugalomra a Házsongárdi temetőbe, nyughelyén látható a piarista tanárok obeliszkje. A fekete márványba vésett nevek: legfelül Zachar János, Salzbauer János, Réti Márton, Erdélyi Károly, Vajda Gyula, Nemes Endre, Krasznopolszky József, Varjú János.

Időzzünk még el Zachar János személyénél, lássuk, hogyan emlékeztek rá egykori diákjai. Kendi Finály Lajos, miniszteri tanácsos írja: „Zachar János volt a nyolcadikos osztályfőnököm... csaknem mind a nyolc év alatt tanárkodott. Magába zárkózott, külsőleg rideg, de valójában melegszívű, jó ember volt. Számant, algebrát és mértant tanított, tehát olyan tárgyakat, amelyeket általában népszerűtlennek mondhatnak, továbbá német nyelvtant és irodalmat, az utóbbit maga diktálta német szöveggel kellett megtanulnunk. Tanári munkáján megérettük a meggyőződésből fakadó igyekezetet, hogy hasznos tárgyait elménkbe minél jobban beledolgozzuk... 25 éves találkozáskor alkalmával virággal róttuk le kegyeletünket a sírjánál a Házsongárdi temetőben, a szeretettel teljes hálát pedig szívünkben őrizzük.”

Rass Károly főgimnáziumi tanár így emlékezik: „A vakációt nem lehetett megnyújtani semmiféle diák rafinériával. Fellelhetetlen professzorom, Zachar János ex cathedra kijelentette, hogy a vakáció eddig tart, az elmaradást még orvosi bizonyítványra sem fogja igazolni. És nem is hiányzott soha senki. A kérlelhetetlen fegyelem is összefér a humanizmussal, tulajdonképpen ez a piarista nevelés lényege.”

Széki Tibor, a szegedi Ferenc József Tudományegyetem nyilvános rendes tanára

emlékeiből: „Zachar János a számtant, német nyelvet és német irodalmat, tehát nem az ún. közkedvelt tantárgyakat tanította, de oly vonzóan, oly mesteri módon, hogy talán egy sem volt az osztályunkban olyan, kinek figyelmét lekötni ne tudta volna. A tehetségtelenebbekkel gyakrabban foglalkozott, a jobbakat ambicionálta, s ha azt látta, hogy valaki valamit nem ért, felelő tanítványát a tábla mellől nem engedte addig helyre, míg példákkal és magyarázatokkal a homályos részeket világossá nem tette előtte. Szigorúsága mellett mindig igazságos, mindig következetes és végtelesen türelmes volt. A hanyagokkal azonban nem törődött, kíméletlenül buktatta őket. Nyolcadik gimnáziumban osztályfőnököm volt, míg értékes élete oly tragikus módon véget ért.”

Az egykori főgimnázium tanárainak sorából kiemelkedik Puskás Lajos önfeladózó, példamutató élete, munkássága és közéleti tevékenysége. Gyergyóalfaluban született 1901. május 22-én. Édesapját korán elvesztette, hányatott gyermekkorra volt. Vadgyümölcsöt szedett, borvizet hordott, csordát legeltetett, körhintát hajtott pár krajcárért, és megismerte az árva házak minden keserűségét is. Középiskolába Székelyudvarhelyen, Nagyszebenben és Fogarason járt. Osztályából egyedül érettségizett jelesre. Történelem szakos tanári diplomát szerzett a budapesti, majd a bukaresti egyetemen cum laude minősítéssel. Szakdolgozatának témája: I. és II. Rákóczi György kapcsolatai a román fejedelmekkel. Később latin nyelvből és jogból, majd magyar nyelvből és irodalomból is szakképesítést szerzett. Tanári pályáját 1924-ben kezdte a Székelyudvarhelyi Református Kollégiumban. 1925-ben a kolozsvári piarista gimnáziumba nevezték ki, ahol rövid megszakítással két évtize-

den keresztül tanított. Érkezésekor történt az igazgatóváltás is, az intézet tanügyi főhatósága Patay József helyébe Biró Vencelt nevezte ki igazgatónak. Puskás Lajos világi tanár volt, latin nyelvet, történelmet és alkotmánytant tanított heti 21 órában, és osztályfőnökséget is vállalt. Jó szervezői készséggel vezeti az intézet segélyező egyesületét, ennek könyvtárát, majd kinevezik az ifjúsági könyvtár őrévé is. Az 1925/26-os tanév végén az intézetben tankönyv és írószer szövetkezetet alakít Hangya elnevezéssel, ennek igazgatója volt. A munkába bevonta a tanulóifjúságot is, részvényessé tette őket. Mindenki 100 lej kölcsönt adott és 250 lejes üzletrészeket is jegyezhetett. Az esetleges hasznot az ifjúság segélyezésére fordították. Puskás Lajos volt az intézet cserkészparancsnoka. 1927. január 9-én az alakuló cserkészület ünnepségén előadást tartott. Ő teremtette meg az intézetben a VII. számú kolozsvári cserkész századot, melynek végig éltető lelke volt. Több mint ötven cserkész táborban vettek részt. Kitüntették a Virtutea cercetăească-val. Ő lett a filológiai szertár, valamint az érem- és régiséggyűjtő, a Báthory–Apor Szeminárium vezetője, az egyházközségi iskolaszék tagja. Munkatársa volt a Jóbarátnak, ennek cserkészrovátát vezette. Cikkeiben a falusi cserkészmozgásról, a cserkészletnek a kisebbségi életben betölthető szerepéről, jellemnevelő hatásáról írt. Írásai jelentek meg az Erdélyi Iskolában, az Esti Lapban. Megszervezte a katolikus tanoncok cserkészraját is. 1928-ban bevezetőt mondott a Magyar Színházban a Bizánc című ifjúsági előadáshoz. További előadásokat tartott a Katolikus Népszövetség-nél, a Római Katolikus Nőszövetségben, a Katolikus Leányklubban, az Erdélyi Múzeum-Egyesületben. 1939-ben Ko-

lozsvárt a Magyar Népközösség megalakulásakor megbízták a társadalmi szakosztály vezetésével. Ez a mozgalom lett az úgynevezett Tízes Szervezet. Egyik létrehozója volt a háziipart népszerűsítő Alfa, valamint az Ararát nevű szövetkezetnek. 1942–44 között a Magyar Cserkészszövetség IX. (erdélyi) kerületének parancsnoki tiszttségét töltötte be.

A hatalomváltás után a hírhedt ún. purifikáló bizottság eltiltja a Kolozsváron tanítástól, aztán mégiscsak tanít a piarista gimnáziumban. 1947. május 5-én éjjel elhurcolják a szamosújvári börtönbe, majd szabadon bocsátják. Két évet tanít még a gyulafehérvári Mailáth Főgimnáziumban, az 1948-as államosítást követően 7 évet a kisbácsi iskolában, ezt követően cséplőgépi ellenőr lett. 1958-ban kizárják a tanügyből, súlyos megélhetési gondokkal küzd. Nyugdíjazzák, majd ettől is megfosztják, nincs miből élnie, tanítványokat keres.

Két nagyobbik fiát letartóztatják, és súlyos kényszermunkára ítélik. Csaba fia az 1970-es árvíz idején a Szamos vizében, mentés közben hősi halált halt.

Puskás Lajos többször utazott Moldvába, bejárta a csángó vidékeket, és sok értékes adatot gyűjtött pusztuló hagyományairól, keserves körülményeiről.

Lefordította Julius Caesar egyik munkáját, Pápai Páriz Ferenc latin nyelven írt több írását. Önálló kötetei: Él a törvény. A cserkésztvény nagy emberek életében (Kolozsvár, 1935); A tizedéves határkőnél (Kv. 1937); Népközösségi utakon (Kv. 1940); Tizedesség és a kolozsvári tizedesek (Kv. 1942); A középkor története (Kv. 1946).

Puskás Lajos 1982. április 10-én hunyt el Kolozsvárt, 81 éves korában. Sírját, kívánsága szerint, kőbe faragott cserkészliliom díszíti. 1989 után önéletrajzából részle-

tek jelentek meg a Romániai Magyar Szóban és a Korunkban. Tanítványai mindvégig zseniális szervezőként emlegették. Új szellemet hozott az ősi piari falai közé. Az ifjúságnak a gyakorlati életre nevelése vezérelte. A szigorú, igényes nevelő, szorgalmat, fegyelmet, becsületet követelt diákjaitól. A jellemalakítás mestere volt.

*

A Kolozsvári Római Katolikus Főgimnázium magyarörmény diákjainak, tanárainak hosszú névsorát tekintve jelen írásból bizony sokan kimaradtak. Ezúttal csak egy továbbra sem teljes felsorolást közlünk azokról az örmény családokról, amelyeknek fiai szintén a piariba jártak: Alexa, Amberboy, Anka, Aszbei, Ávédik, Babcsák, Betegh, Bogdán, Buzesko, Csiki, Csoma, Dajbukát, Dániel, Darkó, Dobál, Dragomán, Donogán, Duducz, Duka, Ember, Eránosz, Faik, Fejér, Fugulyán, Gajzágó, Gámán, Gámentzy, Gogomán, Görög, Haragay, Jakubovits, Jovián, Kajetán, Karácsnyosi, Katona, Keresztes, Király, Kopár, Kosztin, Kricsa, Kristóf, Kuibusz, Lászlófi, Lengyel, Lukács, Magyarossy, Mánok, Marián, Mártonfi, Medgyesi, Mélik, Meskó, Meskovits, Móricz, Nevelics, Novák, Opra, Oszián, Papp, Páskuj, Patrubány, Persián, Petelei, Petrás, Platsintár, Pongrácz, Potoczki, Rác, Retezár, Roska, Soó, Szarukán, Szervátiusz, Tauffer, Tellmann, Temesvári, Tódorfi, Tömösvári, Torma, Tulics, Tüzes, Vákár, Vertán, Virág, Voith, Zabulik, Zakariás, Zöld stb.

És íme néhány ismertebb személy: Petelei István író, Betegh Miklós főispán, Erdély kormánybiztosa, Dániel Elemér, Károly és Gusztáv jogászok, Darkó László festőművész, Dobál Ferenc és Antal ügyvédek, Duka Mihály bánffyhungyadi magyar királyi adótárnok, Embery Árpád

főgimnáziumi igazgató, Faik Antal páncélcsehi közjegyző, Fejér Gerő kanonok, Gajzágó Dezső budapesti főorvos, Vilmos dési főszolgabíró, Kristóf zilahi földrajztanár, Miklós jogász és György katonatiszt. Az intézet diákja volt Gámenty Jenő marosvásárhelyi ügyvéd, Görög Joachim kanonok, Haragay István író, Jovián Antal, a kolozsvári Capitol mozi tulajdonosa, Karácsonyi János püspök, tudós, történész, Béla gyógyszerész és László orvos (a Karácsonyi családnak alapítványa is volt az intézetben), Katona József tanár és István közgazdász. A Keresztes családnak is működött itt alapítványa, ide járt Keresztes Kálmán szobrászművész, restaurátor, illusztrátor, Zoltán közgazdász, riporter, rejtvénykészítő, Sándor jogász diplomata és Endre egyetemi tanár, úgyszintén Kopár Gerő igazgató-főorvos, Kopár József gyógyszerész, Kosztin Árpád jogász és Péter biokémikus. A Lászlófi család is alapítványt tett, ide járt Lászlófi Ferenc MÁV-főellenőr és József királyi járásbíró, Lengyel László vegyész-mérnök, Lukács László miniszterelnök, Mártonfi József erdélyi püspök. Itt volt diák a Kakas Medgyesiként emlegetett Medgyesi János kereskedő, az Aranykakas fűszerüzlet tulajdonosa. Móricz Sándor törvényszéki jegyző és István, a kolozsvári tantestületi főigazgatóság titkára, Novák István ügyvéd és Novák Ernő egyetemi tanár, Orsos-Opra Zoltán jogász, tanár, Persián Kálmán az I. világháborúban eltűnt kiváló könyvtári szak tudós, Viktor ügyvéd, főszolgabíró, Puskás Tivadar, Edison világhírű munkatársa. A piarista járt és tanított is később Rác Miklós görög katolikus hitoktató. Ide járt Retezár Gerő, Torda város királyi főmérnöke, Roska Péter, Maros vármegye alispánja, berei Soó Rezső egyetemi tanár. Ide járt az Osztrák–Magyar Mo-

narchia börtönügyeinek legkiválóbb szakértője, Tauffer Emil; Vilmos, a budapesti orvosi egyetem nőgyógyász professzora és Lajos, az állomásfőnök; Tellmann József szamosújvári városi főszámvevő; Tódorffi Lukács polgármester; a Voith kereskedőcsalád fiai; Zabulik László, aki új alapítványt tett, Zakariás Aladár közjegyző, Murádin László nyelvész és még sokan mások.

Irodalom

A Kolozsvári Római Katolikus Főgimnázium évkönyvei, 1852–1944 között. Öreg diák visszanéz. Szerk. György Lajos. Kv., 1926
Irodalmi lexikon. Szerk. Benedek Marcell. Bp., 1927
Balogh Jolán: Kolozsvár műemlékei. Bp., 1935
Puskás Lajos: A tizedéves határkőnél. Kv., 1937
A Kolozsvári Piarista Öregdiákok emlékkönyve. Kv., 1992
Gaal György: Magyarok utcája. Kv., 1995
Tört kövön és porladó keresztben. Kv., 1997
Kolozsvár, millenniumi kalauz. Kv., 2001
Ház a Főtér sarkán. Kv. 2004
Sas Péter: A Szamos-parti Athén. Kv., 2003
Mesélő képeslapok. Kolozsvár 1867–1919. Bp., 2003
Orbán István: Évgűrűk a kolozsvári Báthory István Gimnázium múltjából (1773–1914) Kv., 2004
Jósika örökség a kolozsvári Báthory István Gimnázium múltjából. Kv., 2006
Tóthpál Tamás: Rekvem egy ördögfiért. Szabadság, 2011. december 30.

(*Művelődés, közművelődési folyóirat – Kolozsvár. LXV. évfolyam, 2012. április–május*)

A Székely Himnusz szövege

Apróság – s mégsem az.

Május másodikán, Áder köztársasági elnök úr eskütetele alakalmából az Országgyűlés jelenlévő képviselőinek egy része énekelte az úgynevezett Székely Himnuszt, Csanádi és Bihari szerzeményét. Hogy miért, azt én nem vitatom, nem vagyok sem politikus, sem politológus.

De...! A népszerű dal, amely több, mint három évtizede terjed a magyar köztudatban, egy apró szöveg-átalakuláson ment keresztül. (Én a dalt még 1952-53-ban tanultam édesapámtól, mint szent és titkolni való dolgot, amelyet csak kettesben énekelünk. Amikor jóval később, az 1980-as évek elején gyakran és borosan elkezdtek énekelni Budapesten, én mindig hallgattam, mert nem tartottam illendőnek... de ez – ahogy ma szokás mondani – magánügy.)

Nos, a dal első két sora:

*Ki tudja, merre, merre visz a végzet
borongós úton, sötét éjjelen* –

nem véletlenül jelöltem vastaggal az **éjjelen** szót, mert a versszak második két sora erre felel:

*vezesd még egyszer győzelemre néped
Csaba királyfi, csillag... –
s itt jön a baj!*

Ma – főként Magyarországon – mindenki úgy énekl, hogy „csillag-ösvényen!” Kedves EÖGY-füzetek Olvasói, akik erdélyiek vagytok, legalább ti tudjátok és tartsátok észben, hogy ez nem jó! Először is, ha Székely Himnusz, hát székely szöveg. A Székely-

földön pedig eredetileg – s még a huszadik század közepén is, néhol máig – a szót eleve így ejtik: *ösvény*. Ha aztán néha *ösvényt* mondtak, ragozásban akkor is úgynevezett „fokváltkozás” történt, s az *ösvény*-ből lett *ösvényen*.

Verstanilag is így helyes, mert az *éjjelen* szóra nem tisztességgel rímelt a középben hosszú *ösvényen*, éppen csak az utolsó szótagnál. Az *éjjelen*-re viszont az *ösvényen* tökéletes rím, hiszen a klasszikus, hagyományos verselésben a teljes összecsengés legalább két szótagra kiterjed. Csanádi és Bihari urak értettek annyira a verseléshez, hogy ezt is pontosan tudták. És még egy szempont: az a sor, hogy *borongós úton, sötét éjjelen* – kissé szolfézs-módon szólva az utolsó szóról: „tá-ti-ti”; a mai magyar éneklési mód viszont ezt az egészet a válasz-sorban átrendezi azzal, hogy

*Csaba királyfi, csillag ösvényen,
azaz ti-tá-ti helyzetbe kerül a rímelő sor s ez zeneileg sem jó. Mennyivel szebb – a székelyek kiejtéséhez is illőbb – feladat volna úgy énekelni, ahogy eredetileg is volt:
Ki tudja, merre, merre visz a végzet
borongós úton, sötét éjjelen –
vezesd még egyszer győzelemre néped
Csaba királyfi, csillag-ösvényen!*

Ezt a kicsi, alig hangsúlynyi, alig ékezetnyi odaadást kérném minden EÖGY-füzetek olvasótól, akárhogy is énekl a dalt a Parlamentben, vagy szanaszét az országban.

dcs

Meghívó

A Bp. Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat idén is részt vesz a Kerület Napja alkalmából megrendezésre kerülő Ízek utcája nemzetiségi ételkóstolón, **2012. június 16-án (szombaton) 12–13 óráig a Millenárison**. Szeretettel várunk mindenkit az örmény sátonnál, örmény ízekkel, örmény szeretettel.

dr. Issekutz Sarolta, elnök

Arhívumunk anyagából

Világosító-Szt-Gergely évfordulati ünnepe

Hazai örményeinknek igen csekély száma van azon szerencsés helyzetben, hogy a kath. egyház kebelében, az isteni tiszteletnél szintúgy, mint más egyházi tényeknél is az örmény nyelvet, saját rítusát megtartotta és az atyáktól örökölt szertartásokat gyakorolja. E szerencsében csak azok részesülnek, kik örmény szertartású lelkészek vezetésével, örmény parochiákban laknak; a nagyobb számú örmények ellenben más szertartású hívek közé elszórtan tartózkodván, örmény misét nem hallgathatnak...

E körülmény fájdalmasan érinti ugyan a távozók szívét; de azért keblökből a kegyeletet az ősök iránt, és ezeknek dicsteljes emlékéért kitörölni semmi sem képes. – Im a távolban is készséggel sorakoznak atyáink fiai nemzeti apostolunk, Világosító-Szt-Gergely évfordulati ünnepét a honmaradtakkal együtt megülni! Minthogy azonban többeknek a jelzett örvendetes ünnepnap határozott idejéről, illetékes helyről, tudomást szerezni, nem éppen lehetséges, a t. Szerkesztő engedelméből becses lapja útján sietek mindenkit, akit illet, tisztelettel figyelemztetni arra, hogy az örmény nemzet nagy apostolának, Világosító-Szt-Gergelynek ünnepe, mint mindig pünkösöd szombatját követő negyedik szombatra van megállapítva illetve az idén július hó 3-án fog megtartatni.

Ezen előzmények kíséretében szabadjon nagy szentünk csodákkal tündöklő élettörténetéből, melyre 1560 éves múltú lepel borúl, főbb mozzanatainak felemlítésével is tisztelt olvasóinak kedveskedni.

Világosító-Szt-Gergely atyja Ánág, Okoh nejjével és gyermekeivel, Örményországban királyi rokonánál keres s talál menedéket a perzsák elől. Okohnak itt néhány hónap múlva fia született, kit keresztény dajkája magával vitt Görögországba, hol, mint árvát, két éves korában megkereszteltette. A kereszttségben Gergely nevet nyert; az árva gyermek keresztény nevelésben részesül, s meglelt férfi korában Zsófia, özvegy nevelőanyja kérésére s ajánlataira megnősül. Családi életéből alig telik el két év és máris előkészületeket tesz arra, hogy végrehajtsa azt, mire nejjével, Máriával elhatározták magukat. Ugyanis ez az idő alatt esett tudomására az, hogy atyja ál-

A gyergyószentmiklósi Világosító Szent Gergely oltárkép
(Fotó: Polgár Loránt)

tal elkövetett gyilkosságra, Örményországban bekövetkezett mérszárlás szomorú következményeitől, az övéhez hasonló módon, csodálatosan, a király fia is kimentett, s hogy ez a római legiók közt, Rómában megtalálható. Ekkor arra határozta el magát, hogy atyja bűnének engeszteléséül a királyfi rabszolgájává lesz. Az elhatározást tett követte: Rómába ment, hol Tiridates szolgálatába állott

Nem sok idő múlva Dioclecián császár, Tiridatest, a bátor és rendkívüli erejéről nevezetessé vált hadvezérét, egy nagy tábor élén azzal a megbízással küldi Örményországba, hogy foglalja el atyjának királyi székét. Ez valóban sikerül is neki: Örményország királya lesz. A pogányságban felnevelkedett Tiridates a perzsák ellen viselt harczaiból győzedelmesen térvén haza, a bálványoknak hála-áldozatokat mutatott be. A többek közt egy alkalommal Diánna istennő számára, kinek szobra Eriza városában volt, a csaták mezején felszedett zsákmányból egy koszorút készített és ennek átvitelével Gergelyt, ki ekkor már királylovászi rangot viselt és urának legmeghittebb embere volt, bizta meg. - De Gergely királya parancsának nemcsak ellene mondott, hanem nyíltan kijelentette, hogy ő keresztény, neki egy Istene van az égben, ki az egész mindenség teremtője s fentartója; ő egyedül Ennek hódol és Ezt imádja. - S minthogy a királynak, sem szép ígéretekkel, sem fenyegetéssel, nem sikerült kedvelt emberét hitében megrendíte-

ni, őt különféle, időközönként megszakított mártíromságra kárhoztatta.

Daczára annak, hogy a kínzás s kínoztatás legborzasztóbb nemeit alkalmazták a hitében állhatatosan megmaradt Gergelyen, Istennek védő keze hű szolgájának életét mindezek közepette csodálatosan megtartotta; sőt kifürkészhetlen végzéseinek - célja elérésében - a csodák tételében megmutatott hatalmát most azok ellen fordította, kik, úgy szólván, nyíltan dacolni merészeltek a szent férfiú által hirdetett Mindenhatóval. – Igen sokan az ország előkelőbbjei közül s maga a király is gyógyíthatlan betegségbe estek; sőt ez utóbbi

állati természetet öltvén, különösen a seretésekkel kóválygott a szabadban. Eme leverő és gyászteljes körülmények közepette Choszrovituchd, a királynak szintén csodálatosan életben maradt nővére, álmában nyert isteni kijelentésre, tudokra adta a székváros lakóinak, hogy az elítéltek veremébe 14 évvel ezelőtt bedobott Gergely még életben van. Ki kell tehát ezt innen venni; mert csak ő képes az országra nehezülő csapásokat elhárítani.

Napfényre került tehát a rég megholtnak tartott Isten küldöttje, kinek állhatatos könyörgései folytán látható módon gyógyultak meg a betegek, szigorú böjtöléssel egybekötött imáira Isten megszünteti a csapásokat, a szabadban tartott oktatásaira mind sűrűbben s nagyobb csoportokban jelenik meg a hallgatóság és Isten kegyelme oly erőt kölcsönöz szavainak, hogy a király és

Világosító Szent Gergely ünnepe 2012-ben

Szamosújváron június 23-án, szombaton 11 órakor lesz az örmény katolikus székesegyházban, utána szeretetvendégség a parókian.

Budapesten június 24-én, vasárnap du. 16.30 órakor az Örmény Katolikus Templomban (Bp. XI. Orlay u. 6.), utána agapé a plébánia közösségi termeiben.

családjának példájára, minden ellenállás s huzalkodás nélkül befogadják a keresztény tanításokat és ezenként járulnak a keresztesség felvételéhez...

Nem az egyszerű szavakban foglalt Isten igéjének hirdetése, hanem az isteni akarat nyilvánulása, a Mindenhatónak ellenállhatlan ereje eredményezte, hogy az örmény nemzet rövid idő alatt a pogányságról lemond, ennek bálványait saját kezével ledönti s egymás közt vetekedve a romok felett az egy igaz Isten imáadására szebbnél szebb templomokat állít fel. A mennyei hit világa Örményország minden részében s zugában már elterjedt; jótékony hatása, a szent férfiú főpapi vezetése alatt, már boldog s örvendetes napokat biztosított számára: mikor emez, a szentség hírében álló főpásztor, fényes méltóságát biztos kezekbe letéve, hivataláról lemond és magányba húzódik; hol minden szem elől elrejtőzve, barlangjában egyedül Istenével

társalgott. Itt várta be ama boldogító végórát, mely után ő, ki rendíthetetlen állhatatossággal hajózta keresztül a szenvedések tengerét, hűen töltötte be küldetését és megtartotta hitét, – olyan sóvárogva epe-dezett. Meghalt a nélkül, hogy valakinek tudomása lett volna haláláról! Három év múlva egy páztor fedezte fel a szent testet, mely még egészen ép volt, s a romlásnak semmi nyoma sem látszott rajta. Később – mennyei sugalat folytán – Thortán nevű helységben temettetett el, hol sirja felett égi fényt láttak és csodák történtek...

Fáraó Simon

(*ARMENIA Magyar-örmény havi szemle (főszerkesztő: Szongott Kristóf, Szamosújvár, 14. évfolyam, 1897 évkönyvből, eredeti írásmóddal. Megjelent az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület ARMENIA magyar-örmény havi szemle 1887-1907 DVD kiadványban)*)

A Zuglói, XIII., XV., és XVII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzatok

tisztelettel meghívják Önt és hozzátartozóit
2012. június 8-án, pénteken 17 órára

Világosító Szent Gergely tiszteletére tartandó ünnepi megemlékezésre

Helyszín: Zuglói Kisebbségek Háza (1148 Bp. Pákozdi tér 13.)
Honlap címünk: www.zoko.gportal.hu

A rendezvényt megnyitja
Záruagné Tancsin Katalin a Zuglói Örmény Önkormányzat elnöke

Búcsú a Kisebbségek Házától, a csíkszeredai kopjafánktól és a csíkszépvízi fenyőfánktól
A műsorban szerepelnek: **Avedikian Viktória, Trio Hangist, Zsigmond Benedek**

Örmény ételek kóstolója

A rendezvény támogatói: Budapest XIV. ker. Zuglói Polgármesteri Hivatala, a www.ormeny13.hu honlap kiadója; a XIII. kerületi ÖNÖ, a XV. és a XVII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzatok

Dr. Gopcsa László

A hazai örmények (Részlet)

...Az erdélyi örmények, mint az örmény nem-egyesült (keleti) vallás hívei jöttek be e hazába Minász nevű püspökükkel, ki már 1649-ben Moldvában püspökük volt. Verzereskul Oxendius, ki kezdetben szintén örmény nemegyesült volt, de később mint a „collegium Urbanum de Propaganda Fide” római növendéke, hittérítő gyanánt Erdélybe küldetett ama feladattal, hogy az örményeknek a rom. kath. egyházzal való egyesülését mielőbb vigye keresztül. Verzereskul hat évi működése után 1690-ben keresztül vitte az egyesülést annyira, hogy még Minász püspök is áttért a kath. hitre és mint ilyen halt meg Erdélyben. Az egyesülés ünnepélyes ténye Lembergben ment végbe. Hogy az egyesülés szilárdul megtartassék, kérték a Szentszékét, hogy szentelje fel Verzereskul püspökké, a mi meg is történt 1691-ben, mikor is mint felszentelt erdélyi örmény kath. püspök vizsztatért Erdélybe és átvette az egyházmegye kormányzását. Verzereskul 1715-ben halt meg Bécsben. Utódául Stefánovics István doctort jelölte; Mária Terézia Theodorovics Mihály dr. szamosújvári főesperest nevezte ki; minthogy ezt a Szentszék meg nem erősítette, az erdélyi örmény katolikusok ideiglenesen az erdélyi rom. kath. püspök joghatósága alá kerültek s ma is ő a főpásztoruk, ki nek azonban nincs meg a joga, hogy örmény papokat felszentelhesen. Ez a magyar-örménység egyházi sérelme 180 esztendő óta s rajta vannak, hogy az örmény püspökség visszaálltassék. A hazai örmények papjait ez idő szerint vagy a

bécsi vagy a lemergi örmény kath. érsek szenteli fel. A hazai örmény kath. egyház önkormányzati szabadságát és jogegyenlőségét az 1868. évi XLIII. t.-c. 16 §-a alapította meg...

(*ARMENIA Magyar-örmény havi szemle (főszerkesztő: Szongott Kristóf, Szamosújvár, 14. évfolyam, 1897 évkönyvből, eredeti írásmóddal. Megjelent az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület ARMENIA magyar-örmény havi szemle 1887-1907 DVD kiadványban)*)

Fővárosi Örmény Klub

2012. június 21., csütörtök 17 óra
Magyarok Háza, Budapest V.,
Simmelweis u. 1-3., Bartók terem

Műsor

Murádin Jenő:

Kolozsvár és képzőművészete
(ARTprinter Könyvkiadó,
Sepsiszentgyörgy)

A könyvet vetített képes előadás során mutatja be a szerző

*

Darkó László festőművész
kisfilm

Rendező: **Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat**
Támogató: **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület**

Bálintné Kovács Júlia rovata

Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben (28. rész)

100. Mártonfi alias Czecz Kristóf ifj. Örmény szertartású. Pappá szentelték 1779-ben. Szolgálati helye: 1782: Gyulafehérváron tanár, 1794: Szamosújváron káplán, 1812: plébános és esperes, 1819: tb. Kanonok. Meghalt Szamosújváron, 1822. okt.14-én.

101. Mártonfi Antal örmény szertartású. Erzsébetvároson született, 1818. február 4-én. Pappá szentelve 1841. szept. 8. Szolgálati helyei: Székelyudvarhelyen gimnáziumi tanár, majd Szamosújváron káplán és tanár. 1866–1878: Erzsébetvároson plébános, 1877-ben tb.kanonokká, és főesperessé nevezik ki. Meghalt 1878. ápr. 6-án.

102. Medgyesi János Károly vezetékneve, valamint szolgálati helyei után arra gondolok, hogy valószínűleg örmény gyökerű. Baróton született, 1891. aug. 21-én. Pappá szentelve 1913. jún. 29. Szolgált Gyergyóremetén, majd 1915: Gyergyószentmiklóson káplán. Tábori lelkészként szolgálat közben Piavében (Olaszország) halt meg 1918-ban.

103. Medgyesi János Gyulafehérváron született 1870. jún. 6-án. Tanulmányait Gyulafehérváron végezte. Pappá szentelve 1893. júl. 16. Szolgált Gyergyószentmiklóson, 1894: Baróton, 1896: Kolozsváron káplán, 1902: Marosillyén, 1907: Székelykeresztúton plébános. Meghalt 1916. május 8-án.

104. Medgyesi Tódor (Tivadar?) Erzsébetvároson volt káplán. Meghalt 1772. május 11-én.

105. Merza Antal örmény szertartású. Szamosújváron született 1814. ápr. 12. A gimnáziumot és a filozófiát Kolozsváron, teológiai tanulmányait Gyulafehérváron végezte. Pappá szentelték 1838. aug. 25-én.

Szolgált Szamosújváron, mint káplán, 1841: Gyergyószentmiklóson helyettes plébános, 1861: beiktatott plébános. Meghalt 1878. máj. 2-án.

106. Merza István. Gyergyótölgyesen született, 1883. aug. 10-én. A gimnáziumot Székelyudvarhelyen, Marosvásárhelyen és Gyulafehérváron, teológiai tanulmányait Gyulafehérváron végezte. Pappá szentelték Gyulafehérváron, 1906. jún. 26-án. Szolgált 1906: Gyergyóremetén, 1908: Székelyudvarhelyen káplán és hitoktató. 1922: Csíkszeredában, 1928: Szászrégenben, 1945: Bordoson, 1946-1950 Nagyernyén, plébános. 1950-ben nyugdíjba vonul, de 1958-tól újra szolgál Nyárádtőn, mint helyettes lelkipásztor, majd 1966-ban Vízaknára költözik, ahol nyugdíjas plébánosként él. Ott is halt meg, 1967. dec. 27-én.

107. Minier Albert Szépvízen született, 1914. május 1-én. A gimnáziumot Csíkszeredában, a teológiai tanulmányait Gyulafehérváron, a Hittudományi Főiskolán végezte. Pappá szentelve 1937. március 13-án. Szolgálati helyei: Kászonaltizen lelkipásztor. A román iskolákba kényszerült magyar gyermekeket anyanyelvükön írásra-olvasásra tanította, ezért hadbírótság elé állították 11 hónapra elítélték. Később Nagyszebenben a Szt. Teréz árvaház tanulmányi felügyelője. 1941: felfüggesztve. Jogi doktorátust szerzett a kolozsvári Egyetemen (1943).

A Romániai Magyar Irodalmi Lexikon arról is hírt ad, hogy a II. világháború után a Kolozsváron megjelenő *Világosság* napilap riportere és népnevelési szerkesztője (1945–1953). A Magyar Népi Szövetség felosz-

latása után üzemi jogtanácsos, közgazdász gondnok nyugdíjazásáig. Adatgyűjtéseivel Vámszer Géza munkatársaként a székelység életét és múltját vizsgálta, anyagából jelent meg a *Feljegyzések Orbán Balázsról* című összeállítása. Megjelent a *Hét* 1981/13-as számában. Írói neve *Bányász Albert*

108. Moldován Kajetán, 1773 (1781) Szamosújváron káplán. Meghalt 1808-ban.

109. Murád Antal, örmény szertartású. Kolozsváron (1774–1777) tanult. Szolgált: 1782: Erzsébetvároson káplán. Meghalt 1833. szept. 19-én, 79 éves korában.

Folytatjuk

Sas Péter

Az egykori kolozsvári minorita templom örmény síremlékei

Kiegészítés a füzetek májusi számának 23-25. oldalán megjelent *Sas Péter: A szépek temploma – az egykori kolozsvári minorita templom* (megjelent: Szabadság, 2012. március 1.) című cikkhez.

A kriptá azonosítható örmény síremlékei: Kápdebo Simonnak itt van gyenge teste / Kinek Mind Szent Hava tiz s Negy Napján este / Történt Ezer Hét Száz Kilentzven hatodban / Két észtdőt élvén, ez árnyék világban / Kápdebo Mihály volt Attya ki Nemzette / Hánkoviits Mária e világra tette / Attya a ki ötet Most ide tétette / Tsak Esztendeje hogy Párját eltemette.

IHS / I|TT NYUGS|ZIK AZ URBAN / KAPDEBÓ ER'SÉBETH / A|SSZ|JONY. / SZÜLETETT.1765be/MEG-HOLT.1833ba.

IT NYUGOSZNAK PORAI KOLOS, / VÁRI POLGÁR ÉS KERESKEDŐ N|AGYÁSAGOJS / BOGDÁNFI ANTAL-

NAK / KI MEGHOLT ÉLETÉNEK 83dik ÉVÉ|BEN| / DECEM|BER| 27= 1841.

IHS / KOLOS-VÁRI KERESKEDŐ / MÁSVILÁGI ANTALNAK / HAMVAI ITT NYUGOSZNAK / HAMVAI ITT NYUGOSZNAK / KIIS SZÜLETET / KIIS SZÜLETET 1811= MEGHALT 1843 ESZ-CEP 16 KÉN SZEPT[EMBER] 16kán.

ITT NYUKSZIK / LÁSZLÓ MÁR- TONNAK / SZERETETT NEJE / VIKOL KATALIN / KIIS MEGHALT / 1849DIK ESZT AUGUSZTUS 29KÉN.

ITT NYUGSZIK KOLOZSVÁRI / KIRÁLYI POSTAMESTER /BOGDÁNFI GÁBOR/ SZÜLETETT 1791-BE MÁJUS-HO: 17-KÉN/ MEGHALT 1850 BE JANUÁRIUS HO: 31.KÉN. (Szabadság, III.1.)

Szász Ávéd Rózsa

Civitas Armenorum Transylvaniae

Vásárhelyi Örmény Kaleidoszkóp – az örmény kultúra szegmentumait mutatja be, a Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület hagyományos rendezvénye. Május 15-én a „Civitas Armenorum Transylvaniae” – Örmény Kaleidoszkóp III c. rendezvényen dr. Puskás Attila MÖMKE elnök köszöntötte az est védnökét, a meghívott vendégeket, a megjelenteket és azokat, akik a program megvalósításában részt vállaltak.

„Az erdélyi örményeknek a polgári társadalomra gyakorolt hatását vizsgáljuk a polgári divat, az 500 éves örmény könyvnyomtatás, az erdélyi örmény építészeti kapcsán” – fogalmazta meg a rendezvény alap gondolatát. A fővédnök, Lokodi Edit Emőke, Maros megyei tanácselnök köszöntő szavaival kiemelte a rendezvény fontosságát, megjelölve egy következő, – a IV-ik Örmény Kaleidoszkóp lehetséges témáját, amely szerinte az örmény ötvösművészetről kellene szóljon. A rendezvényen jelen volt Frunda György szenátor, marosvásárhelyi polgármesterjelölt, akinek köszöntője a híres erdélyi tolerancia megidézésén túl az „elvesztett nemzetiségek” (szászok, örmények, magyarok) érzékelhető hiányát taglalta. A politikai méltányolta az erdélyi örmények példás hagyományörző törekvéseit, kulturális értékeik megóvása-ápolása érdekében tett óriási erőfeszítéseit.

A marosvásárhelyi szecesszió fellegvárának, a Kultúrpalotának a kistermét birtokba vevő nagyszámú közönséget az „Örmény ládafiá”-ból elővarázsolt alkotások fogadták. A színpadon polgári környezetben életre kelt próbababák tükör előtt illegették magukat, összesúgtak a zongorahajlatban, mozgásba lendültek. A ruhákon előbukkanó örmény jelleg meghatározva az alkotások sajátosságát.

A kiállított ruhák magalkotója Simó Júlia, aki ifjúkori textília és divat iránti szeretetét férjével, Kalamár György színművésszel közösen alapított családi vállalkozásban ma már megvalósulni látja. Az életpálya módosítás (építész – divattervező) sok tanulással, vesződséggel járt, mégis úgy érzi, hogy elérte célját: sikerült a hagyományos népviseletet és díszítő motívumait átmenteni a mindennapok divatjába. Alkotásai nem a népi viselet feltá-

Simó Júlia és Kalamár György színművész.

masztására tett kísérlet, hanem viselhető üde színfolt a XXI. századi divatban. A remek színpadképben, az örmény zene, az örményországi ismertető filmvetítés tette bensőséggé a hangulatot. A látogatók között örmény ihletésű ruhában megjelenő, mindenkivel elbeszélgető Kalamár György szerint: „2600 km távolságban olyan emberi közelséggel találkoztam, amely Európában ma már nem fellelhető”.

Biluska Annamária színművész kötetlen frappáns műsorvezetése, Baricz Emőke zongorakiséretében, Aszalos Enikő előadásában elhangzó örmény énekek, Komitas szerzemények a rendezvény következő, Az örmény könyv Erdélyben témához vezeték a hallgatóságot.

Dr. Puskás Attila az örmény könyvnyomtatást megelőző abc megalkotásától az írásbeliség létrejöttén át a korabeli Velencébe kalauzolt, ahol Marco Ziani dozse 1253-ban engedélyezi az örmények letelepedését, akik hamarosan a város megbecsült polgáraivá válnak.

Itália 1469-ben az európai könyvnyomtatás központjának számít, ahol Firenze és Milánóban vallási és irodalmi műveket, míg Rómában és Velencében többnyire filozófiai és jogi tárgyú könyveket nyomtatnak. Az örmények 1512-ben nyomtatják itt az első könyvet. A Serenissima megbecsülése jeléül átengedi az örményeknek a városhoz tartozó Szt. Lázár szigetet. Az itt letelepedő örmény szerzetesek a benedekrendi „Ora et labora” alapján szervezik életüket: írással, olvasással, imádkozással, tanítással terjesztik az örmény kultúrát. A Szt. Lázár szigeten 1796-tól örménynyomdát működtetnek.

Simó Júlia ruhakiállítás a Kultúrpalota kistermében

Mechitár apát – a rend alapítója szerkesztésében készült az 1733-ban nyomtatott örmény Biblia, melynek több példánya az erdélyi örmény egyházi könyvgyűjteményben is megtalálható.

A könyvnyomtatással szoros összefüggésben álló betűmetszés kiváló művelője Misztófalusi Kiss Miklós élettörténetét Kuti Márta tárta fel. Az igényes betűmetszés elsajátításáért Hollandia nyomdáiban tanuló Kiss Miklós alakja elevenedik meg, aki Amszterdamban nyomdát alapít, és neki lát egy magyar nyelvű Biblia nyomtatásához. Nyomdája és betűöntődjének híre hamarosan eljut az amszterdami örmény kereskedő kolóniához is. Örmény egyházi vezetők (Voszkan és T. Vanandeci püspök) megbízására örmény betűket vés, melyek az első örmény nyelvű nyomtatott Biblia és szertartáskönyv nyomtatásához az alapot jelentették. A XVIII. század elején ezek a betűk a mechitarista szerzetesek Szt. Lázár szigeti nyomdájába kerülnek; így kapcsolódott össze a nyomdatörténet legnagyobb betűművészei közé sorolt, erdélyi származású Misztófalusi Kiss

Miklós munkássága az örmény könyvnyomtatással.

Köllő Miklós műépítész Gyergyószentmiklós várossá válásának folyamatát mutatta be. A „szeg”-ek (Alszeg-Felszeg-Középszeg) építésrendszeren alapuló, „vetéskert”-el határolt, körbekerített székely település fejlődését és a központ kialakulását az örmény kereskedők megjelenése és telephatáron túli megtelepedése, a tiltó rendeletek feloldása utáni telekvásárlása kedvezően befolyásolta. Az örmények által lakott un. felső piactér lakóházai funkcionálisan és homlokzatiilag Szamosújvár leképzésére utalnak. A kedvező folyamatot (1870) megakasztja a vámháborúk ideje, ami a tehetős örmény családokat átköltözködtetésre, az Alföld felé mozdítja. Ugyanakkor a vasút-

fejlesztéssel, folyami tutajozással bővülő kereskedés a piactér alsó szakaszára összpontosítja a telepközpontot, megváltoztatva eredeti arculatát. A városiasodás jelei az 1907-es esztendőre esnek, majd a trianoni nem kívánt események megzavarják a város régi arculatát.

Mára jelentős eredmény, hogy a városvezetők és a szakemberek összefogásával, meglévő dokumentumok alapján a házfelújítási munkálatoknak sikerült irányt szabni, az épített örökség megóvásával az örmény templom körüli örmény jellegű lakóházak arculatát megtartani.

A komoly érdeklődést kiváltó rendezvény a látvány és a hallottak bővületében élénk társalgással, családias hangulatú vörös bor kortyolással és marlenka kóstolással ért véget.

Örmény történeti utazások

Az elmúlt időszakban hűségesen próbálkoztam a gyermekrejtvény havi megfejtésével. Közben sikerült kirándulásaim alkalmával az erdélyi örmény emlékekkel is megismerkedni.

Az elején – általános iskolásként – az örmény mesevilág, a rajz és a zene ragadták meg figyelmemet. A történeti kérdések nehézkesebbek tűntek, főleg a nevek miatt. Miután tanító néimmal, akiről kiderült, szintén örmény származású, mondákat tanultunk, minden barátságosabbá vált. Nagymamával jártam örmény összejövetelekre és érdekes dolgokat tudtam meg örmény írókról, művészekről, szabadságharcosokról. Gyergyószentmiklóson, dédnagymamám városában láttam az örmény templomot, temetőt, és őseim házait. Édesapám mesélt egy idős örmény szer-

zetesről, aki a velencei Szent Lázár szigetről tér haza szolgálni, és sikerült a szunyadvó lángot felgyújtani az emberekben az örmény kultúra iránt. Szamosújváron az örmény búcsún megcsodáltam a régi és új templomot, egy örmény lányviselést, a kórus énekét. A temetőben érdekes volt Rózsa Sándor sírja. Mikor Tusnádra utaztam édesapámmal madártávlatból láttam Csíkszépvíz templomát. Voltam Kézdivásárhely örmény főterén a házakat csodálni.

Itthon részt vettem örmény megemlékező szentmisén ministránsként is, szomorúan hallottam a genocídiumról.

Köszönöm rokonaim biztatását a megfejtésekhez és dr. Puskás Attilának a játéklehetőséget és a szép nyereményeket.

Molnár Zsófia, Marosvásárhely

Bálintné Kovács Júlia

Apróságok, töredékek

Barcsay mester és tanítványai

A szentendrei Barcsay Jenő Képzőművészeti Alapítvány, valamint Kónya Márta és Kónya Ferenc jogörökösök kezdeményezte vándorkiállítás indult útjára a fenti címen. A tárlat Barcsay Jenő, Balogh László, Deim Pál és Konok Tamás szitanyomataiból mutat be válogatást. A vándorrendezvény első állomása Komárom–Komarno, a kiállítást február elején nyitották meg az ottani Limes Galériában, ahol március 10-ig volt megtekinthető.

Utána többfelé elviszik, természetesen a mester szülőföldjére, Erdélybe is. A tárlat egyik fontos színhelye Marosvásárhely lesz, hiszen Barcsay szűkebb pátriája a Mezőség. Nem messze városunktól, Katonán született 1900-ban. És úgy is kapcsolódik Vásárhelyhez, hogy tehetségét a helység jeles rajztanára, kultúrminőségére, Gulyás Károly fedezte fel, Ő állította Barcsayt a művészet göröngyös, de sok sikert is termő pályájára. A festő és említett neves tanítványai munkáit, érdekes szitanyomatokat októberben látja majd vendégül a Bernády Ház.

(Forrás: *(nk) Nagy Miklós Kund, Népiújság, 2012. február 11.*)

A III. Hunyad Megyei Magyar Napok rendezvénysorozat főzőversennyel, sportvetélkedőkkel, kiállításokkal, koncertekkel, könyvbemutatókkal és gyerekprogramokkal várta a megye magyarságát.

Ezt a földet választottam, ezt a napot úgy akartam!” – az ismert Republic dal idézett

Csernakeresztúron tovább él a májusfaállítás hagyománya

sorai csendültek fel a vajdahunyadi vár külső udvarán a megnyitóünnepségen több mint 3000 ember előtt: a szórványban élő magyarok újra bizonyították élni akarásukat, felmutatva az összefogás erejét. Babos Aranka főszervező elmondta: a rendezvény sikerének elengedhetetlen feltétele a lelkes csapat, amely fáradságot nem ismerve mindent megtesz a rendezvény sikere érdekében.

Több település is bekapcsolódott

A központi rendezvénnyel párhuzamosan a megye más településein, illetve Vajdahunyad más helyszínein is zajlott a kulturális élet. Déván Kulcsár Székely Attila színművész tolmácsolásában került sor Wass Albert *Mustármag* című előadására. Vajdahunyadon nagy sikernek örvendett a Szent Koronáról szóló előadás, amelyet a római katolikus templomban tartottak, de különleges élményben lehetett része mindazoknak is, akik ellátogattak Fazakas Tibor festőművész kiállítására a vajdahunyadi Magyar Házba. **A Szászvárosba érkezők Szakács Gábor és Friedrich Klára előadását hallgathatták meg, akik a rovásírásról és Torma Zsófia régészről tartottak színvonalas és érdekes előadást.**

Vasárnap este a vajdahunyadi vár udvarán több ezer ember hallgathatta és dúdolhatta az együttessel közösen a Republic zenekar közismert dalait. A koncertre nemcsak a megyéből, de az ország számos településéről érkeztek lelkes rajongók.

(Forrás: *Kun-Gazda Kinga Viola beszámolója. Szabadság, 2012. május 3.*)

Kaáli Nagy Botond

Kulturális genocídium, avagy az eltűnt város nyomában

Djuga városát hiába keressük a térképeken. És lakóinak értékes hagyatékát sem találjuk már: a tízezernyi, gyönyörű faragásokkal díszített sírkövekből álló temetőnek nyomát sem leljük. Ami ezerkétszáz évig létezett, azt röpké tizenegy év alatt pusztította el az aktuális hatalom, a páratlan művészi értékű, ősi alkotások jelezte temető ma tiltott terület, katonai bázist építettek rá. Azt, amihez a kegyetlen Abdul sah sem nyúlt, a XX–XXI. század fordulóján a földdel tehette egyenlővé az elődeitől méltóságot nem öröklő utókor. Az egykori Djuga lakóinak kőbe faragott hagyatékáról van szó.

Djuga a régi Örményország egyik fontos kereskedelmi központja volt, a mai Azerbajdzsán területén feküdt. Az egykoron több ezer kos alakú sztéle és gazdagon díszített khacskar (örmény kereszt) jelezte temetőjének története három korszakot ölel fel: az első az időszámításunk szerint kilencedik századtól a tizenötödik századig tart, ekkor a kövek és kereszték kisebbek. A második a virágkor: az 1400-as évektől a tizenhatodik század közepéig, a harmadik pedig 1604-ig tart. Legutóbbit jelzik a legdíszesebb, legkifinomultabb alkotások. Djuga és temetője sorsáról Tiram Karapetian rendező készített dokumentumfilmet (bárki megtekintheti a YouTube-on), e filmet vetítették a Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület legutóbbi, telt ház as estjén a Bernády Házban. A filmet az egyesület alelnöke, Nagy Attila mutatta be és vezette fel.

Khacskar

– Csipkeszerű mintázatok díszítették a két–két és fél méter magas khacskarokat, a fény-árnyék játéka gyönyörű. A sírköveken megjelenítették az örmény családok gazdagságát, illetve gazdagság iránti vágyát. De visszatérő motívum a szőlőgerend, az apostolok alakja, a Bibliából kölcsönzött jelenetek sora is. Az örmények alkották azt a népet, amely szomszédait sohasem bántotta. Mégis számtalan csapás érte őket több ezer éves történelmük során.

A film bevezető része az örmény kultúrát mutatja be, a felvételeket a hetvenes években készítették. 1581-ben már háromezer ház állt Djugában, de a várost 1604-ben Abdul sah lerombolta, a lakosságot Kelet-Perzsiába, a mai Irán területére deportálta. A temetőt viszont nem bántotta. Az örményekre jellemző, hogy száműzetésük helyén várost alapítanak: Új Djugát, amely máig létező kereskedelmi központ.

Az 1800-as években még látszanak a régi város romjai, könyvekben, albumokban pedig fennmaradtak az egykori települést ábrázoló képek, amely mellett az örménység legnagyobb temetője terült el: 1604-ben még tízezer követ számlált. A tragédia a XIX. században kezdődött, amikor a sztélék és khacskarok egy részét vasútépítéshez használták fel. A huszadik század második feléig azonban megmaradt a sírkövek nagy része, a Szovjetunió megőrizte azokat. Az örménység mindig a cári Oroszországhoz húzott, mint a környezetében lévő egyetlen keresztény államhoz, a sztálini Szovjetunió pedig védte iszlám szomszédaitól. Igaz, meg is osztották őket az 1921-es autonóm területek létrehozásával. Djuga városa (illetve temetője) az egykori Szovjetunió ma Azerbajdzsánként ismert területén feküdt. Így történhetett meg, hogy a kommunizmus összeomlása után, 1995-ben elkezdődik

a tizenegy évig tartó rombolás. A filmfelvételeken látszik, ahogyan azeri katonák kalapáccsal zúzzák szét az ősi, gyönyörű faragásokkal díszített köveket, olyannyira, hogy 2006-ra az 1200 éves temető helyén csak egy mező szegélyezte domboldal maradt. Amelyre katonai bázist telepítettek: a belépés tilos – mondta a méltató.

A temető köveiről megmaradt régi rajzok, képek és fotók után megdöbbentő a látvány. És megdöbbentő, hogy a nemzetközi tiltakozás ellenére háborítatlanul végeztek ilyen munkát egyesek. Ha a múlt eltörlése a tét, akkor sem az elődöknek, sem a művészi alkotások egyetemes értékének kijáró tisztelet nem számít. Djuga városát majd fél évezred múltán követte a történelem süllyesztőjébe az ősi temető, a barbarizmus ismét győzedelmeskedett. Keleten a helyzet változatlan.

(*Népújság*, 2012. április 27., Marosvásárhely)

Köszönet

Nagyon köszönöm dr. Issekutz Saroltának, hogy lehetővé tette e nagyszabású rendezvény létrejöttét. (Szerk. megjegyzés: Örmény kódexek, örmény motívumok – gyermekalkotásokban c. kiállítás az Országos Idegennyelvű Könyvtár termeiben, megnyitó 2012. április 2-án.) Íme elkészült a virtuális kiállítás is, a képeket honlapunkra www.szentpeteristudio.hu tették fel. Köszönet érte Belényessy Istvánnak, Borosnyay Balásznak, az OIK-nak a fotókért, Bakó Péternek a honlapra felkerüléséért.

Borosnyay Klára
Szentpéteri József
Ötvös Iparművészeti Stúdió

Az Örmény Genocídium emléknapján

2012. április 24-én a pesti Duna-parton a Kereszteskőnél koszorúzott többek között a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az EÖGYKE

Kovács Hont Imre

Kolozsvár örmény sportolóira emlékeztek

Első alkalommal gyűjtötte össze az Armenia Örménymagyar Baráti Társaság és a Bálint Tibor Baráti Társaság a kolozsvári – vagy legalábbis Kolozsvárhoz kötődő – örmény sportolókat, központban a nemzetközi téren is jelentős sikereket elért Szarukán családdal.

Az EMKE Györkös Mányi Albert Emlék-házban csütörtök késő délután rendezett eseményt Bálintné Kovács Júlia főszervező nyitotta meg, majd Killyéni András sporttörténész tartott előadást örmény sportolókkal kapcsolatos témában.

„A kolozsvári örmény sportnak nem vagyok tudója, de számos anekdotát ismerünk örmény sportolókról” – kezdte bemutatását Killyéni, és rámutatott, hogy már a Kolozsvári Atlétikai Club (KAC) első vetélkedőjének alkalmával felfigyelhetek egy örmény sportolóra: Donogány Zakariás a torna távolugró számát nyerte meg.

Az atlétikához hasonlóan a kerékpározásban is jeleskedtek a 330 éve Erdélybe települt, az 1791-es kolozsvári országgyűlésen „honosított” örménység egyes tagjai. Első rangos képviselőjük Tutsek Sándor ügyvéd, későbbi országgyűlési képviselő volt, aki szenzációt keltett azzal, hogy 1883-ban végigpedálta a Kolozsvár–Dés szakaszt.

Ugyancsak tagjai voltak a korabeli kerékpáros egyesületnek a Vikol fivérek, akiknek közeli rokona, Vikol Polixéna versenyszerűen korcsolyázott, és a fáma szerint éppen a jégen találkozott későbbi férjével, Óvári Kelemennel, a Korcsolyázó Egylet elnökével – az ő elnöksége alatt épült fel a Korcsolyázó Pavilon (amelyet ma Kioszkként ismernek), Kolozsvár legrégebbi, ma is meglévő (bár más célt szolgáló) sportlétesítménye.

Időrendi sorrendben tovább haladva Donogán Gerő követte a sort, aki a '20-as

évek első felének legnevesebb vágatózója volt, és a 4x100 méteres váltó tagjaként is futott. Névrokona, Donogán István csak átmenetileg élt Kolozsváron, viszont diszkoszvetésben az 1932-es Los Angeles-i olimpián 5. helyen végzett, két évvel később pedig az első atlétikai Európa-bajnokságon ő szerezte meg a magyar atlétikasport első érmét egy bronz révén.

Reprezentatív tagjai a kolozsvári örmény sportolók seregének a Pusztai család tagjai, akik nyáron teniszben, télen pedig korcsolyában jeleskedtek. Ugyancsak kihagyhatatlan képviselője az örmény sportolóknak az a Kapdebó Judit, aki a női törvívás kolozsvári aranykorában vívott, többek között a legnagyobb eredményeket elért romániai vívóval, Szabó Orbán Olgával együtt.

Killyéni András értesülései szerint örmény származású volt az a Román Jóska is, aki autóversenyzőként vezethette a Kolozsvárra „tévedt”, 1939-ben Hermann Langgal a pilótafülkéjében világbajnokságot nyert Mercedest. Fia, Tibor súlyemelőként vált ismertté, majd edzőként tevékenykedett. A sporttörténész előadását követően a Kolozsvári Református Kollégium 5. osztályos tanulója, Felházi Zoltán örmény zeneszerző művét adta elő cselőn: Alexander Arutiunian *Impromptujával* vezette be a minden bizonnyal legnevesebb kolozsvári örmény sportoló család bemutatását: a Szarukán familia méltatását.

A Szarukán családot személyesen is megismerhették a megjelentek: részt vett az ese-

ményen idősb Szarukán László, az 1971-es szófiai fedett pályás atlétika Európa-bajnokság bronzérmes távolugrója, középtávfutó felesége, Bozeró Emília, valamint többszörös országos bajnok és Balkán-bajnok gátfutó fiuk, ifjú Szarukán László.

A teaszakértő, és ezen a téren vállalkozó korábbi sportoló 15 éven át versenyzett a Kolozsvári Universitatea SC színeiben, és fővárosi ajánlatoknak is nemet mondott az itthon maradás kedvéért. Ma már háttérbe szorult a 38 éves ifj. Szarukán László számára a sportolás, de nem titkolja: hiányzik neki az edzőpálya. „Minden tavasszal fellángol bennem a versenyszerű sportolás vágya, de egy-két hónapnál nem tart tovább a lelkesedés. Három gyermek és a vállalkozás mellett elég nagy dolog lenne folytatni a sportolói pályafutást” – nyilatkozta lapunknak a sportember, aki gátfutásban már nem szándékozik rajthoz állni, de a triatlont kipróbál-

ná. „Kerékpárom már van, tő mellett élünk, tehát minden megvan a triatlonhoz, csak össze kell kapjam magam” – jegyezte meg nevetve ifjú Szarukán László. A sport szeretete nem lankad a családban: legnagyobb lánya, Panna kardvívással és tánccal viszi tovább a sportolói hagyományokat.

Az eseményen további két sportoló is részt vett: a szamosújvári születésű, de Kolozsváron fizika tanári pályafutása során ismertté vált Tellmann Jenő asztaliteniszezőként ért el szép sikereket – és bevallása szerint még ma is el-elveri a fiatalokat –, valamint a csíkszeredai Kozán Gábor, aki a Bukaresti Steaua elődjének, a CCA-nak a színeiben gólkirály volt jégkorongban, 58, egyazon idényben szerzett találatlalt.

A kolozsvári örmény sportolók találkozó-ját baráti beszélgetés zárta.

(Szabadság, 2012. május 19.)

Szomorújelentés

Áprilisban kaptunk levelet egy kedves lakótárustól, melyben tudatja, hogy **Krasznay Katalin** még 2010. karácsonya előtti időben elhalálozott az Irgalmasok Kórházában, majd 2011. januárjában temetése is megtörtént az Óbudai temetőben. Krasznay Katalin örmény gyökerűként egyesületünk tagja volt hosszú évek óta, sőt még képviselőjelöltséget is vállalt a közösségért.

Csendben elment közülünk. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Szerkesztőség

„Nehéz és göröngyös volt az út,
de megérkeztl az örök békéhez.”

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

Ábrahám István

2012. április hó 17. napján, életének 94. évében elhunyt.

Hamvasztás után, folyó év május 11-én, 12 órakor a Farkasréti Temető főbejárati ravatalozójából helyeztük örök nyugalomra.

Lelki üdvéért az engesztelő szentmise a temetést követően a farkasréti Mindenszentek Plébániatemplomban volt.

Emléküket kegyelettel megőrizzük!

Elsősorban Verdi operáiban nyújtott művészi alakításaival ért el kiemelkedő sikereket

Díszpolgárunktól búcsúzunk – elhunyt Moldován Stefánia

Életének 83. évében örökre eltávozott közülünk Moldován Stefánia Liszt Ferenc- és SZOT-díjas érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, a Kisebbségekért Díj kitüntetettje, kerületünk díszpolgára, aki a színpadtól történt visszavonulásáig a magyar operajátás egyik meghatározó személyisége, vezető szopránja volt.

Moldován Stefánia Sajóudvarhelyen született 1929. augusztus 24-én. 1948-1953 között a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Sipos Jenő tanítványaként készült a művészi pályafutásra, debütálására Puccini Bohéméletében, a Szegedi Nemzeti Színházban került sor, ahol 1961-ig a társulat tagja volt. Elsősorban Verdi operáiban nyújtott művészi alakításaival ért el kiemelkedő hazai és nemzetközi sikereket, számos lemezfelvétel őrzi felejthetetlen hangját, szerepformálását. 1961–2012 között a Magyar Állami Operaház magánénekes volt. Repertoárján szerepeltek Mozart és Puccini-operák szoprán szerepei is, Erkel Ferenc Bánk Bán című operájának Melinda szerepében pedig máig emlékezetes, szinte felülmúlhatatlan alakítást nyújtott. A hősnő megformálásával kapcsolatban írta róla a neves dramaturg és operakritikus, Fodor Géza az énekesnő operaházi tagságának negyedszázados évfordulóján: „Amit az emberi integritás póztalan méltóságáról és megsejtésének jóvátehetetlenségéről, az erős és gyöngéd hitvesi, anyai érzelmekről el tud mondani, az ma egyedülálló.”

Művészi pályafutásával párhuzamosan közéleti feladatokat is vállalt, 1995. november 19-től 2006. október 1-ig a XIII.

Kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat tagjaként tevékenykedett. 1998-ban választották a XIII. kerület díszpolgárai közé. Ebből az alkalomból interjút adott a Hírnök című lapnak, amelyben a lap alapító-főszerkesztőjének, Sas Györgynek a kérdéseire válaszolva többek között a következőket mondta: „Erdélyből feljőve Pestre a Kolumbusz utcába költöztünk édesanyámmal, onnan a Rákóczi útra, s mikor férjhez mentem Révész Miklóshoz, a filmgyártás egyik vezetőjéhez, kikötöttünk ebben (a XIII. kerületi, Katona József utcai – a szerk.) lakásban. Ez 32 évvel ezelőtt történt, azóta vagyok ennek a kerületnek a polgára. Eszter lányunk is ebben a lakásban született.” Moldován Stefánia köztiszteletnek és közszeretnek örvendett szűkebb és tágabb környezetében egyaránt.

Moldován Stefániától 2012. április 27-én 14.15 órakor vettek búcsút családtagjai, barátai, tisztelői a Farkasréti sírkert Makovecz-termében.

Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat Moldován Stefániát a saját halottjának tekinti.

Emlékét őrízni fogjuk.
(Megjelent a XIII. kerületi Önkormányzat honlapján, 2012. április 16.)

Hirdetés Hirdetés Hirdetés Hirdetés Hirdetés Hirdetés

Kiváló minőségű, kézi gyártású konyakosmeggyet

kínál valódi étcsokoládéval ünnepekre, évfordulókra bármilyen súlyváltozatban és összegben magánszemélyeknek, cégeknek, munkahelyi, üzleti ajándékozásra a GOLD MORELLO Kft.

Reprezentatív ajándékozásra ajánlják átlátszó henger dobozban, arany szalagmaszni díszítéssel 400 gr-os kiszerelésben 1.300 Ft +ÁFA vételárért.

Rendelésfelvétel: Benke Antalné Tel./Fax: 3889-470, mobil: 06-70-578-89-65.

A Szentpéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió

Szentpéteri alkotóműhelyébe

– ahol megismerkedhet az örmény motívumkincsekkel –
várjuk szeretettel

Helyszín: a Budapesti Ward Mária Általános Iskola és Gimnázium rajzterme,
1056 Budapest Molnár utca 4. III. 304.

Időpont: 2012. február 13-tól hétfőnként délután
14 órától 17 óráig, gyermek alkotóműhely,
17 órától 20 óráig felnőtt stúdiófoglalkozás

Részvétel: ingyenes

– a Fővárosi Örmény Önkormányzat, II. ker. Örmény Önkormányzat támogatásával
Lehetőséget nyújtunk a különböző ötvös kézműves technikák, mint **ékszerkészítés, vörösréz és sárgarézlemez domborítás, öltözködés-kiegészítők** készítése, **tűzzománcozás** transzparens zománcokkal, **huzaltechnikák, kőfogalás** megismerésére és kipróbálására.

Szentpéteri alkotóműhelyünkben igazi **egyedi** alkotások születnek, melyeket kiállítunk **kiállításainkon**, kiegészítik **játszóházaink**.

Az elkészített tárgyak a tanulók tulajdonát képezik. Kiállításokon kiállítjuk!

Igény szerint különböző művészeti szakiskolákra felkészítő tanfolyamot indítunk.

Mindenkiben ott az alkotó ember, mi ezt igyekszünk felfedezni és kibontakoztatni.

Felvilágosítás, jelentkezés:

Borosnyay Klára ötvösművésznél:

06 20 534 1563 borosnyay.klara@szentpeteri-studio.hu

Hurutvásár

A karácsonyi klubműsorunk után már bemutatott, erdélyi tejből és saját természetű zöldfűszerekből készült, ízletes hurut folyamatosan kapható, illetve megrendelhető Bartha Gabónánál, tradicionális és újított ízekben (telefon 06 20 381 71 72).

EÖGYKE – Transsylvania Tours, Kolozsvár

Erdély a javából

Barangolás őseink földjén – Gyimesek, Udvarhelyszék, Csíkszék, Marosszék és Kalotaszeg vidékein

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programja 2012

As poetica: Visszatérünk olyan erdélyi tájakra, ahol nagyon jól éreztük magunkat, találkoztunk magyar örmény testvéreinkkel és erőt merítettünk a gyimesi csángók példamutató kitartásából hitünk, nemzetünk és hagyományaink iránt.

Útvonal: Budapest – Ártánd – Nagyvárad – Gyalu – Torda – Nyárádtő – Ákosfalva – Nyárádszereda – Mikháza – Szováta – Székelyudvarhely – Székelyvarság – Csíkszereda – Fügés tető – Kostekek – Gyimesbükk – Székelyvarság – Libán tető – Gyergyóalfalu – Csíkszépvíz – Csíksomlyó – Csíkbánfalva – Székelyvarság – Farkaslaka – Énlaka – Bözödújfalú – Erdőszentgyörgy – Kalotaszentkirály – Bánffyhunad – Sztána – Kőrösfő – Kalotaszentkirály – Királyhágó – Nagyvárad – Ártánd – Budapest

Időtartam: 7 nap (2012. augusztus 23–29.)

Autóbuszos útvonalhossz: kb 2000 km.

Ellátás: félpanziós (reggeli, estebéd és piknik)

Szükséges felszerelés: túraruházat, szélkabát, sportcipő, elemlámpa

Vezetés: a csoportot Gyuri bácsi vezeti

FŐBB ESEMÉNYEK:

- Találkozó a csíkszéki magyarörményekkel Szépvízen
- Boldogasszony kegyszobrához járulunk Csíksomlyón
- Ezeréves határ Gyimesbükkön
- Rovásírást templom Énlakán
- Örmény sírok a gyergyóalfalusi temetőben
- Az elárasztott falu a Küsmöd völgyében
- Szalmakalap Múzeum Kőröspatakon
- Székely szombatosok sorstörténete és siratófala Bözödújfalun
- Túrunk a Gyimesi havasokban a Szellő tető alatt, a Gyimesi hágóról - Kostekekre
- Túra a székelyvarsági medve-leshez, ahol a „Kárpátok géniusza” is vadászott

- Könnyű túra a kalotaszegi dombvidéken Kós Károly Varjúvárához
- Lovaglás, szekerezés, íjászat a sztánai Csígdombon
- Népművészeti kirakóvásár Kőrösfőn
- Szíveslátás nusikummal és kiskürtössel Székelyvarságon
- Tarisznyás piknik és séta a Sebes Kőrös szorosában
- Szeretevendégség a legeldugottabb gyimesi faluban, Kostekeken
- Pityókagulyás a székelyvarsági Tisztáson
- Ebéd lapótyával és lucskoskáposztával Énlakán
- Hejszóra és gyimesi népdalokra oktat Vaszi Levente Kostekeken
- Kalotaszegi táncrend legényessel Sztánán
- Tündérművészeti kirakóvásár Kőrösfőn
- Egésznapos unokaprogramok (népdal, tájnyelv, erdőismeret, társasjátékok varsági pedagógusok vezetésével)
- Búcsúest táborúzzal Tifánék édenkertjében
- Kiss Stúdió nosztalgia előadása Nagyváradon

- Székelyvarsági és kalotaszentkirályi családoknál személyes élményeken keresztül újból megtapasztaljuk az erdélyi emberek őszinte szeretetét és barátságát

RÉSZLETES PROGRAM:

1. nap: Indulás: reggel 6 órakor a Batthyány téri felső rakpartról

Határátkelő: Ártánd

Látnivalók: transzfer alkalmi megállókkal, Mikháza (szíveslátás, Tündérművészeti gyerekek népdal előadása), fogadás Székelyvarságon nusikummal (Tifán Nusika almapálinkája) és kiskürtössel

Szállás és ellátás: az 1., 2., 3. és 4. napon Székelyvarságon baráti családoknál (kétágyas szobák fürdőszoba használatával)

2. nap: Látnivalók: Fügés tető, (5 óras közepnehéz panorámaturát Kostekekre (alternatív buszos utazás), a legeldugottabb gyimesi faluba, katolikus templom, Magyar ház, szeretetvendégség, népdaltanulás és hejsza Vaszi Leventével), Gyimesbükk (Ezeréves határ), egésznapos alternatív unokaprogram Székelyvarságon

3. nap: Látnivalók: Tolvajos tető, Csíkszereda, Csíkszépvíz (örmény templom, találkozó a csíkszéki magyarörményekkel), Csíksomlyó (kegytemplom), Marosfő, Gyergyóalfalu (örmény sírok a temető kertben), Libán tető, alternatív unokaprogram Székelyvarságon

4. nap: Látnivalók: vasárnapi mise, könnyű túra a medveleshez (Tófalvi Lajos fővadász mesél a medvék viselt dolgairól és a Kárpátok géniuszának vadászatairól, pityókagulyás a Tisztáson), zenés-táncos búcsúest táborúzzal Tifánék almáskertjében

5. nap: Látnivalók: Énlaka (falujárás, rovásírást templom, ebéd lucskoskáposztával és lapótyával), Kőröspatak (Szalmakalap Múzeum), Bözödújfalú (az elárasztott falu, siratófalu, székely szombatosok sorstörténete) Kalotaszentkirály

Szállás és ellátás: a 5. és 6. napon Kalotaszentkirályon faluturista gazdaságokban.

6. nap: Látnivalók: Sztána (vonatozás, lovaglásoktatás, szekerezés, íjászat, bográcsgulyás, népzene és kalotaszegi táncrend), könnyű túra Kós Károly Varjúvárához és a Csigadombra, Kőrösfő (népművészeti kirakóvásár)

7. nap: Látnivalók: Sonkolyos (séta a Sebes Kőrös szorosában, tarisznyás piknik), Nagyvárad (Kiss Stúdió nosztalgiaelőadása, kiegészítő városnézés), Budapest

Érkezés: Budapestre 21 óra körül

Részvételi díj: 64 000 Ft/fő (szállás, ellátás, vezetés, belépők, piknik, helyi programok, művészi produkciók ára – buszkielégítés nélkül)

Buszkielégítés, ami a foglalót is jelenti: **17 000 Ft-** minimum 35 résztvevő esetén.

Gyerekkedvezmény 12 éves korig: **47 000 Ft** részvételi díj, buszkielégítéssel együtt.

(Az utazás buszkielégítését a Fővárosi Örmény Önkormányzat támogatta, ennek eredménye a csökkenése.)

A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal, versekkel és a népköltészet remekeivel idézzük fel.

A Fővárosi Örmény Klub májusi közönsége. Az első sorban a díszvendégek (balról): dr. Feuermann László alapítványi alelnök, Brîndușa Armanca a Román Kulturális Intézet Igazgatója, mellette a budapesti Román Nagykövetség titkára, Lucian Casone. (Cikkünk a 2–3. oldalon)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományok az egyesület bankszámlájára befizethetők.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. II. emelet 280, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16.30–18.30 óráig, fovarosiormeny@gmail.com)

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár),

Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Lapzárta: minden hónap harmadik csütörtökét követő hétfő!

Tördelés: Szakmány György

Nyomdai munkák: Pannónia-Print Kft.